

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—VOL. 715

CHICAGO, ILL., 26. maja (May 26th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

RAZVOJNO DO CILJA.

Cilj človeštva je iti naprej. Kam vodi pot, se ne vprašuje mnogo, ampak treba je iti naprej, da ne ostanemo tu, kjer smo. Večina ljudi misli tako; so drugi, ki hočejo, da se za vso večnost ohrani to kar obstoji in so tretji, ki vedo, kam vodi pot naprej, ki poznajo svoj cilj.

Praktičen farmar bo iz kosa neobdelane zemlje, polna kamenja in zaraščene z grmičevjem ter drevjem, napravil vzorno kmetijo. Od leta do leta jo izboljšava, od leta do leta mu daje večje prideke. Tradicionalen kmetič, ki ne ve, kaj je razvoj, se drži navad svojega očeta in starega očeta in še drugih pradedov nazaj, rabi primitivno orodje za obdelovanje zemlje in se jezi nad tistimi kmeti, ki ne verujejo reku, da "kar je bilo dobro za očeta je dobro tudi zame." Take kmetiče imamo ne samo med poljedelci, ampak med vsemi stanovi. Največ pa jih je med tistimi, ki imajo moč v današnjih državah, in ti hočejo, da ostane vse tako kakor je in zapirajo, deportirajo in obešajo tiste, ki vedo in pripovedujejo, da drži pot človeštva naprej, vedno naprej.

Pust kos zemlje se ne more spremeniti v teku enega leta v dobro kmetijo. Mesta se ne zgrade v enem mesecu. Vse je plod dela in delo je razvoj in razvoj je počasen.

Reakcionar, ki hoče utrditi obstoječo državo, deluje, da jo s svojega stališča izboljša. Celo o kraljih in knezih nam pripovedujejo, kako silno so se trudili za izboljšavanje svojih držav, kako silno so skrbeli za napredek in blaginjo svojih ljudstev. Sedaj je to skrb prevzel nase kapitalizem...

In med vsemi elementi, pa naj tišče naprej ali nazaj, je boj. Kakorkoli so bili "vladarji po milosti božji dobri in blagi," je bil proti njim boj. Med njihovimi podaniki so se našli ljudje, ki so hoteli naprej, ki so poznali cilj; kot lojalni podaniki pa bi ga nikdar ne dosegli.

Ameriško časopisje zadnje mesece rado poroča, da delavci prostovoljno predlagajo družbam, pri katerih so vposljeni, naj jim znižajo plače. Kje so taki delavci in koliko jih je, nam ni znano. Ampak mnogo jih je, ki jemljejo znižanja plač popolnoma prostodušno na znanje, brez vsake mržnje do svojih industrialnih gospodarjev. Imeli smo sužnje, ki niso hoteli svobode, imamo ljudi, ki plakajo za odstavljenimi kronanimi vladarji. Hlapcev, ki so srečni, da smejo biti hlapci, je še mnogo na svetu. Duh upora, duh, ki stremi po nečem boljšim, po nečem,

kar se more doseči le z bojem, pa živi v ljudeh, ki se vzbuja pri enih bolj pri drugih manj, pri enih zavedno in pri drugih nezavedno.

Iz davne prošlosti, ko se je posameznik še boril proti posamezniku, smo se razvili v bojne skupine, vojujoče se drug z drugo. Razmah kapitalizma, ki podjarmlja in izkorišča vse kar se podjarmiti in izkoriščati more, je ustvaril tudi odporne organizacije med delavstvom — in je ustvaril tudi agresivne organizacije med delavstvom. Prve so tu za samoobrambo, druge, agresivne, ki poznajo cilj in mu gredo nasproti.

Pređen je moderni kapitalistični razvoj pospešil postanek razrednih organizacij ter s tem povzročil poostritev razrednih bojev, je bilo le malo prijateljev ljudstva, ki so se zavedali dalekosežnih posledic naraščajočega in nepretrganega konflikta med organiziranimi delavci in koaliranimi kapitalisti. Le redko število znanstvenikov je uvidelo pomen industrije in delavstva za napredek človeške družbe. Saint-Simon, Fourier in Owen so prerokovali, da bo doba industrije doba najtemeljitejših preobratov.

Usodo kapitalizma in njega pomen za razvoj delavstva sta zlasti razumela Marks in Engels. Poznanje zgodovinskih zakonov, po katerih je nastal kapitalizem in se razvijal, je navedel prvake znanstvenega socializma, najboljše poznavalce družabnega razvoja in njega nujnih zakonov, da so pozvali delavce vseh narodov, naj se mednarodno združijo, če hočejo osvojiti svet in postati svobodni.

Polagoma se je budilo med delavstvom stremljenje po svobodi, polagoma je prihajalo do spoznanja in zavesti. Cela desetletja se zamanj trudijo prvi agitatorji socializma, da bi združili proletarce v boju proti izkoriščevalcem in špekulantom in tako položili prvi temelj stranki bodočnosti.

Delo pa ni bilo brezuspešno. Danes je organizirano razredno zavedno delavstvo vpoštevan faktor v vseh kulturnih deželah, najsibo v politiki ali v gospodarskih bojih.

Naraščajoča moč organizacije je pomagala v neštevilnih koristnih gospodarskih bojih do zmage delavstvu, do pridobitev, do koncesij, četudi so bile majhne. Kolikor se je z boji v danih okolščinah moglo doseči, se je doseglo. Vzemi toliko, kolikor moreš. Doseči vse naenkrat ni bilo še nikdar izvedljivo. Kajti, kar hočemo, je izboljšati naše življenjsko stanje, tega pa ne dosežemo v enem dnevu,

pa četudi bi imeli v tem ali onem parlamentu večino; niti se ne more v tem smislu napraviti skoka s hipnim, revolucionarnim preobratom. Kakor moraš graditi stavbo, mostove itd., tako moraš graditi tudi novi družabni red, ki se ga ne more napraviti v enem dnevu ali v enem letu ampak z delom dolgoletnega razvoja, ki gre naprej in naprej. Načrt je lahko gotov do popolnosti, ampak načrt še ni hiša, ni most in ni niti družabni sistem. Načrt nam le služi pri delu, da je popolnejše in uspešnejše.

Uspehi, ki so bili doseženi, seveda ne morejo ustaviti našega dela in boja. Naš cilj niso momentalni uspehi, ampak popolna, temeljita preuredba socialnih in gospodarskih stikov in zakonov. Tako kolosalni preobrati pa se ne dogajajo v dobi ene generacije. Dogodil se je v eni deželi, katero pa bo vzelo desetletja, predno bo ustvarila resnično, dobro podlago za razvoj socialističnega ustroja družbe. In ker je obdaja krog in krog še kapitalistični svet, bo njeno delo ovirano in je že danes ovirano, ne samo ovirano, ampak brutalno ovirano.

Da se razruši sistem, ki ima svoje korenine v najdavnějšíh časih človeštva, ne zadostuje dosedanji trud, boj in žrtvovanje zavednega proletarijata, ki je še vedno napram ogromnemu številu indiferentnega, nezavednega delavstva, mala, četudi jaka manjšina. Ali ravno zavest zgodovinske misije delavske stranke, ki mora prevzeti po dovršitvi kapitalističnega procesa v svoje roke usodo človeške družbe, ki bo po tisočletnem gospodarskem in duševnem zatiranju končno zopet prosta, daje silno in pomen razrednemu boju proletarijata.

Socialnih razmer ni mogoče mahoma izpremeniti. Ako bi to bilo mogoče, bi se izvedlo. Stopnjevale se izpreminjajo oblike, sistem in naziranja mase. Pomen gospodarskega in političnega boja v sedanjem kapitalističnem redu se ne sme presojati le s stališča takojšnjih koristi, ki ga donša delavstvu; pomen tega neprestanega boja je ceniti po neprekinjenem revolucionarnem vplivu na značaj in naziranje delavskih slojev. Razredni boj spreminja duševnost ljudstva. Na obzorju človeške zgodovine se poraja nov razred z lastnim prostim naziranjem; razred, ki ima prevzetj mesto izčrpačnega se kapitalizma. Zgodovina bodočnosti bo zgodovina delavstva.

Medtem, ko se vsepovsod znižujejo plače, so cene življenskim potrebščinam še vedno za 69% višje, kot so bile leta 1914. Seznam sedanjih cen je izdala Narodna industrijalna konferenca v New Yorku, iz katerega povzamemo, da so sedanje cene višje od onih leta 1914, kakor sledi:

Živila, 56%; stanovanjske najemnine, 71%; obleka, 74%; kurjava in razsvetljava, 87%; razne druge potrebščine, 85%. Cene so dosegle svoj višek v juliju 1920 in od tistega časa so se cene nekaterim potrebščinam znižale. Najbolj pa so se znižale delavske plače, nekaj milijonov ljudi pa zadnje mesece sploh ne prejema nikakih plač. To so sadovi kapitalistične prosperitete.

Zločin in družba.

Kapitalistična družba porabi ogromne svote za policijo, da lovi zločince, za sodišča, da jih sodijo, in za ječe, da jih zapirajo; tudi za krvnike in njih aparate, da jih elektrokutirajo, obešajo in streljajo, izda precej denarja. Površni ljudje menijo, da je to sicer velik križ, ampak da ni mogoče pomagati; zločincev vendar ne moremo pustiti, da bi prosti letali po svetu, pa še več pokradli, oropali in pomorili.

Kapitalistična družba res nima druge pomoči, kakor da jih zapira. Zanj je zločin problem, katerega ne more nikakor rešiti. Pri tem se pa nahaja v vrtinec, ob katerem bi razumno bitje s kakšnega drugega sveta dejalo, da mora biti ta družba sama blazna.

Stvar je namreč ta: Kapitalistična družba ustvarja zločince, potem jih pa preganja, obsoja, zapira, obeša. Ona jih ne mara; sicer bi jih pustila pri miru; dasi jih ne mara, jih pa neprenehoma ustvarja.

Zakaj taka absurdnost?

Zato, ker ne more biti drugače. Kapitalizem in zločin sta neločljiva. Kapitalizem je sam na sebi zločin, četudi ne po zakonu. Ako bi tatovi delali zakone, bi najbrže z njimi zaščitili tatvino. Ker jih delajo kapitalisti, ščitijo z njimi svoje izkoriščanje. In svojo lastnino ščitijo.

Ker pa je kapitalistično izkoriščanje zločinsko, ker ustvarja mizerijo in vedno postavlja gotovo število ljudi pred alternativo, da kradejo ali pa poginejo, medtem ko na drugi strani kaže, da se z bogastvom v tej družbi lahko skoraj vse doseže in s tem draži ljudi, da izkušajo pridobivati bogastvo brez posebnega ozira na sredstva, se mora zločin vedno nanovo porajati in ga ne bo konec, dokler ne bo kapitalističnega sistema samega konec.

Ker ga družba ne more odpraviti, preganja zločince in jih zapira. Pri tem se zgodi, da sedi za mrežami mnogo dobrih ljudi, mnogo lupežev pa teka prostih okrog in uživa velike časti.

Kaznovanje zločincev tolmači družba tako:

Hudodelec je nevaren družbi. Ona mora torej sebe in svoje poštene člane varovati. Zato mora zločince ločiti od javnega sveta in jih spraviti tja, kjer ne morejo njih hudobni nagoni storiti zlega. Torej v ječe z zamreženimi okni, obdane z visokimi, trdnimi zidovi in zastražene z oboroženimi čuvaji.

Razen varnosti družbe imajo kazni še druge namene. Za greh, ki je storjen z zločinom, mora biti pokora. V starih časih se je tisti, komur je bila storjena krivica, sam maščeval nad hudodelcem. Tega pa ne more trpeti civilizirana organizirana družba. Ako se posamezniku prepusti, da odmeri kazen za zlo, katero je pretrpel, se lahko zgodi, da je kazen večje zločinstvo od zločina samega. In kakor tam, kjer še velja iz barbarične davnine podedovano krvno maščevanje, ni hudodelstva nikdar konec; osveta, ki je skoraj vedno pretirana, zahteva zopet osvetu, in tako gre zločinstvo v večnost, od rodu do rodu.

Kazen je socializirano, podržavljeno maščevanje. V tem je nekaj napredka in zboljšanja. Šele odstranitev privatnega maščevanja je omogočila, da so postale kazni sčasoma nekoliko bolj človeške. Včasih je bilo obešanje, sežiganje, napletanje na kolo, natikanje na kol i. t. d. tako vsakdanje, kakor je bilo vse čuvstvovanje ljudi barbarično.

Razvoj družbe je povzročil, da je dobila tudi justica polagoma nekoliko bolj človeško lice. Tam, kjer je družba zaostala, je pa tudi justica zaostala. Sedanja oficijelna pravičnost ne more zatajiti, da je kapitalistična. Njena glavna naloga je varstvo privatne lastnine, kapitalističnih interesov kapitalistične družbe.

Ali naša doba je postala tudi humanitarna. O tem bi človek sicer včasih podvomil, če na primer pogleda čez Atlantični ocean ali pa če bere poročila o linčanju po Ameriki. Toda apostoli sedanje družbe govore toliko o humanitarnosti, da morajo ugovori skoraj umolkniti.

Iz te humanitarnosti izvira tudi nauk, da ni vse opravljeno s kaznijo zločincea, ampak da ga je treba tudi popraviti. Zdi se, da ni idealizem edini boter tega načela. Vmes so vsekakor tudi materialistični oziri! Če bo hudodelec popravljen, ne bo več kradel, in tisti, ki kaj imajo, bodo bolj varni.

Pa to nič ne de. Načelo popravljanja bi bilo vendar lepo. Ali družba, ki ga izreka, ni dosledna. Kako naj na primer smrtna kazen popravi človeka? Kadar je zločinec na drugem svetu, ga vsi lepi nauki tukajšnje družbe ne dosežejo več.

Kapitalistična družba se pa moti s svojo humanitarnostjo še v drugem oziru. Popravljanje zločincea v kaznilnici bi bilo že lepo, če bi bile razmere take, da bi popravljeni človek lahko pošteno živel. Tega pa ni. Neprenehoma se rabi fraza, kako naj bi skesan grešnik postal koristen član človeške družbe; toda fraza nima realne moči. Predvsem je tradicija hinavščine tako močna, da ovira vse reformatorične poizkuse. Če pove človek, da prihaja iz kaznilnice, mu malo pomaga, če doda, da se je v ječi poboljšal. Kdo mu verjame? In kdo more privatnega podjetnika prisiliti, da bi vzel takega človeka na delo?

Če bi bila družba sama delodajalec, bi bila stvar pač drugačna. Seveda bi v tem slučaju večinoma povod za prvi zločin odpadel. Namesto skrbi, kaj početi z odpuščenimi hudodelci, bi se taka družba lahko lotila vprašanja, kako se odpravijo zločini sploh.

Nismo fantasti. Ne mislimo, da bodo prvi dan po padcu kapitalizma sami idealni ljudje na svetu. Vsaka družba mora kot dedščino vlačiti bremena prejšnjih družb nekaj časa s seboj. Ali mnogo povodov zločina odpade takoj z ustanovitvijo socializma. Hudodelstva, ki jih povzročajo lastniki in dobičkarški interesi, morajo v kolektivistični družbi kmalu odpasti, ker se jim zamaši vir.

Kar potrebuje človek za dostojno življenje, bo lahko dobil, le da izpolnjuje svoje dolžnosti napram splošnosti, ki ne bodo presegale njegovih moči in jih tudi izerpavale ne bodo. Brezposelnost v

družbi kolektivističnega gospodarstva bo neznana reč. Potrebe za tatvino in goljufijo ne bo, s potrebo pa odpade kmalu tudi stvar.

Lahko si tudi mislimo, da bodo v socialistični družbi, kadar se popolnoma organizira, uredbe take, da bo tatvina sama po sebi nezmisljena. Kruha ne bo treba krasti, ker ga bo za vsakega dovolj. Sicer pa?

Če more kdo danes ukrasti stotisoč dolarjev in uiti roki pravice, se mu to izplača. Denar lahko vtakne v kupčijo ali v kakšno podjetje, izkorišča ljudi in sijajno živi ob tujem trudu. Ali kaj v socialistični družbi, kjer sploh ne bo privatnih podjetij? Če bi ukradel milijon, ga ne more izpremeniti v kapital, ki bi mu nosil obresti. Čemu torej krasti?

Seveda ostanejo še temperamenti in duševno defektni ljudje. S tem bo imela nova družba še svoje težave, dokler ne dozore sadovi njenih novih uredb. Kakor izobrazba, tako bo tudi zdravje v socialističnem sistemu družabno vprašanje; pridobitve vede se ne bodo prepuščale nobeni privatni spekulaciji, ne bodo prihajale v prid le posameznikom, ampak se bodo družabno porabile za splošnost. Kakor je bilo mogoče v kulturnih deželah omejiti kugo in gobavost, tako bo imel tudi boj proti duševnim boleznim uspeh, kadar se bo vodil sistematično, na široki družabni podlagi in v splošnem interesu družbe.

Kapitalizem in zločin sta neločljiva; tukaj je boj zoper hudodelstvo enak boju zoper vetrne mline. Nobenega problema, ki se tiče zločina, ne more rešiti kapitalistični sistem; največja protizločinska sila je socializem.

Henry Dillon, do pred nekaj dnevi stanujoč v Chicagi, je bil na bojiščih v Franciji, ker se je odzval klicu domovine za obrambo njene časti. Sedaj ima svoj dom na pokopališču. Ko se je vrnil z bojišča, je našel različna pisarniška dela, toda pri nobenem ni mogel zaslužiti dovolj, da bi dostojno preživel svojo družino. To se pravi, nikjer mu niso hoteli plačati toliko, kolikor potrebuje družina treh glav za življenje. Njegova dvanajstletna hčer in njegova soproga sta bili prisiljeni iskati delo, da pomagati soprogu, oziroma očetu, v boju za vsakdanji kruh. Njemu pa se je zdelo dovolj te drame, in jo je, kar se njega tiče, zaključil. Izpil je strup, ki je zanj spustil zagrinjalo. Samo zanj, kajti drama se bo nadaljevala.

“Norci, posebno “plemeniti” norci, ki podedujejo plemenitaške naslove brez možgan, si stopnjevale pripravljajo svojo lastno destrukcijo. To izprevidite v slučaju britskega parnika Aquitania, ki je prišel v naše pomole s plemenitaškimi idioti in sinovi “britskih gentlemanov”, ki vrše službo parniškega osobja namesto tistih, ki so na stavki.

“Ti ubogi norci ne bi delali, da se prežive. Ampak oni delajo, da pomagajo poraziti delavce, ki žele dobiti boljše življenske pogoje. In oni nimajo niti dovolj razuma, da bi vedeli, da taki čini vodijo v pogin njihovega razreda.” — A. Brisbane.

Dr. Werner Marchand:

Biologija*) in družabna veda.

Neovrgljivo dejstvo je, da je biologija temelj in predpogoj mnogim drugim študijam in vedam. Študiranje družabnih problemov ne more imeti uspeh brez vpoštevanja fizičnih in duševnih strani pri človeku, kakršne ima po naturi. Stari nazori o življenju, temelječi na svetopisemskih tradicijah, so se izkazali v kompliciranem modernem življenju po večini preživelim. Velika svetovna vojna je odkrila človeštvu vsaj eno veliko zmoto, in sicer to, da so v skoro dva tisoč letni dobi krščanske civilizacije civilizirane dežele daleč od prakticiranja krščanskih načel. Vzrok tega bankrota ne leži toliko v pomanjkanju dobre volje, kakor v dejstvu, da krščanske doktrine na splošno niso nikdar sledile korakom napredka in vеди, in tako je bila velika množina dobre volje uničena s pridigovanjem lepo donečih doktrin, ne da bi se pri tem vpoštevale realne razmere, pod katerimi je ljudstvo živelo in iskalo resnične motive in inšтинkte, na podlagi katerih je ljudstvo izvajalo svoja dejanja. Iz tega se da sklepati, da če hočemo, da bo napredek resničen, ga moramo uveljavljati le s pomočjo znanja, ki nas sili na prvem mestu, da gledamo dejstvom v oči, kakršna so, predno se odločimo za upeljevanje reform. To veliko znanstveno gibanje se je bilo ukoreninilo v dobi renesance, ki je končala z dobo srednjega veka. Stopnjema se je razvilo prirodoznanstvo in je postalo sila, ki ji je bila odmerjena naloga, da prevredni svet in končno tudi človeško strukturo. Kajti ne glede h katerim političnim prepričanjem pripadamo, se strinjamo vsi v eni točki, to je, da se da družba, v kateri živimo, vedno izboljšavati in da ni konca v tej smeri nikjer in nikdar.

Razvoj prirodoznanstva je največji faktor, ki nam ga je razkrila zgodovina. Ob začetku opuščevanja starih potov srednjeveške ortodoksije je začel človek spoznavati, da je bil pošajen na gotov planet sredi neštevilnih drugih stelarnih teles v vseirju. S spoznavanjem oblike našega planeta kot sveta, z velikimi zemljepisnimi odkritji, je začela veda razporedovati živalstvo in rastlinstvo. Palagoma je človek spoznal, da v vseirju ne zavzema osamljeno mesto, in da ne zavzema osamljeno mesto niti na zemlji, temveč da spada v organični sistem življenskih bitij, ki so razporejena v sesavce, zlasti tiste, ki spadajo v rezred opie, med tem ko spadajo kopitarji, rogači mesojedei itd. v svojo vrsto sesavcev. To dejstvo je bilo odkrito že po Linné-u. Moderna teorija o razvoju, potom katere je bilo dognano, da so se vse te vrste, všteveši človeka, polagoma in stopnjevano razvile iz prednikov, ki so bili čisto različni, je naravno izvajala zaključke, da človek v tem razvoju ni nobena izjema, in da je človeška vrsta, kakor nam je poznana, le en oddelek razvijajočega se bitja iz kraljestva živali. Iz tega sledi logično, da mora biti veda o splošnih zakonih življenja in njegovih faktor-

jev, ki delujejo pri uravnavanju procesov razvoja, prvi in najvažni pogoji za razumevanje problemov, ki se tičejo človeka.

Razvoj sociologije, kot posebne vede o človeški družbi, je zelo tesno vezan z razvojem biologične teorije, ki ima nepretrgan vpliv na naše nazore z ozirom na politične probleme. Nobeno znanstveno geslo ni v splošnem bolj razglašeno, kakor je Darwinova "ohranitev najsposobnejših". V spisih Nietzscheja in v teorijah raznih takozvanih eugenistov, različnih neo-darwinistov in pripadnikov, ki verujejo v "nadčloveka" ali "nadpleme", najdemo teorije, ki so gnane do ekstremnosti. Žal, da v splošnem ni opazati spoznanja, da je pojmovanje o "ohranitvi najsposobnejših" v biologičnem smislu največkrat napačno. Sposobnost v biologičnem smislu ne pomeni nič več, kakor zmožnost za obstanek kakorkoli. Sposobnost za obstanek v prirodi je samo termin za opisovanje dejstev, ki nam dokazujejo, da bodo ostali nasledovanju tisti organizmi, ki so, bodisi s kakršnegakoli vzroka, sposobni za ohranitev v razmerah, v katere so postavljeni. Mnogo organizmov se ohrani radi njihove izredno majhne forme ali oblike, drugi radi njihovih parasitskih lastnosti, tretji vsled vživanja hrane, ki za druge organizme ni zavitna; samoohrana najsposobnejših vključuje tudi živali, ki so udomačene in so prišle v razmere, katere jim je pripravil človek in so se jim prilagodile za obstanek. Zadeva najjačjih bojevnikov je v prirodi bolj izjema, kakor pa pravilo. Da ponovimo: sposobnost v biologičnem smislu ne pomeni, da je kdo sposoben za boj, temveč da je zmožen za samoohrano. Resnica je seveda, da so gotove fizične lastnosti, bez katerih posameznik ne bi mogel prenašati neizogibna trpljenja, ki izhajajo iz podnebja, trdega dela itd., potrebne. Družba mora torej skrbeti, da človeško telo ne pade pod nivo gotovih fizičnih sposobnosti. Toda zaključevati, da je naprimer vojna neizogibna, ker da je zakon boja za obstanek med plemeni, narodi in razredi, enostavno v prirodi — je popolnoma napačno. Problem človeštva namreč ni v tem, da skrbi za gotov zarod, ki naj bi bil superioren, niti ne v boju gotovega plemena za superiteto, temveč enostavno: kako se ohraniti pod razmerami, ki so na našem planetu. Obrnivši našo pozornost na to vprašanje, postane problem človeštva čisto gospodarskega značaja. Kako morejo množice človeštva vsak za se kot individui, kakor ti in jaz, prizadeti z enakimi poteškočami, ohraniti samega sebe in nadaljevati primerno ekzistenco? To vprašanje se dotika treh problemov: Tukaj pride v poštev problem ljudstva. Rekli smo, da vsaka vrsta živstev, všteveši človeka, teži za reprodukcijo svojega organizma v obsežnejši meri, kakor pa se morejo razvijati pogoji za življenske potrebščine. Ker je temu tako, mora biti človeštvu glavna naloga, da poskrbi za pota in sredstva za kontroliranje porasti stanovnikov ali svojega organizma. Drugi problem je problem žvljenskih sredstev, stanovanja, obleke in drugih telesnih in duševnih potrebščin za posameznika in družbo kot celoto. Vpoštevajoč dejstvo, da je hrana najvažnejši problem, nastaja vprašanje.

*) Biologija—Življenjenznanstvo.

kako pomnožiti produkcijo naravnih bogastev in zakladov. Problem produkcije življenskih potrebščin — glavni biologični faktor — je v zvezi in se suče okrog potreb po delu, okrog splošne potrebe dela. Poleg tega vključuje to vprašanje dela še vprašanje uporabe bogastva, ki so že producirana in so v zalogi. Ker je zemlja na našem planetu temeljni faktor vsi produkciji, bi bila skrajna uporaba zemlje, ki je tukaj, v vprašanju samoobrane edina rešitev. So kraji, ki so preobljudeni, in zopet kraji, ki so še neobljudeni in zapuščeni. S tem v zvezi pride v poštev problem kolonizacije in naseljevanja. Jasno je, da če bi bilo obdelane več zemlje, kakor jo je, bi bila dana ekzistenčna možnost še mnogim individuumom. Naseljevanje bi se dalo izvesti do gotove meje s transportacijo potrebščin. Stabilnejša kolonizacija bi se dala izvršiti v nepregosto naseljenih krajih.

Tretji problem našega gospodarstva je kooperacija; z drugimi besedami organizacija dela. Potreba kooperacije ali združenega dela izhaja istotako iz fizičnih dejstev človeške narave in razmer. Pred vsem je treba vpoštevati dejstvo, da ni noben posameznik siguren svoje ekzistence za vedno, kajti vsak posameznik lahko vsak čas oboli, ali pa ga zadenejo druge neprilike, ki ga naredo fizično nesposobnega. In pod razmerami, v katerih smo bili vzgojeni, ni mogoče nobenemu posamezniku nabaviti vseh življenskih sredstev, ki jih potrebuje; toda če mu je omogočeno, da izvršuje nekaj za druge v zameno, dobi od teh tisto, kar sami ne producirajo. To pride vpoštev celo pri kolonizacijah. Časi neodvisnih farmerjev so minili. Farmerji so v današnjih časih odvisni od strojev, semen in dobrih zarodkov za živorejce, od obleke in celo od grocerije, od električne razsvetljave, od telefona, avtomobilov in časopisov, kakor drugi razredi. V kratkem: odvisni so od mnogih drugih reči, ki pridejo potom drugih producentov v zameno za sirovine, ki jih producira farmer. Farmerija prinaša več, če se opravlja v večjem obsegu, ker se v tem slučaju človeške delovne sile nadomestijo s strojnimi silami. To je zvezano s kapitalom, vsled česar so farmerji odvisni od kapitala. Med tem ko je v prejšnjih časih mal farmer lahko razvil svojo farmo s svojimi lastnimi silami, je to pod modernimi razmerami produkcije nemogoče. Vsled tega so nastale združne farme neizogibne, in s tem pridemo do zaključka, da je treba individualne kolonizacije zamenjati s kolektivnimi ali organiziranim kolonizacijami, kajti farmerstvo zavzema od dne do dne bolj industrialno obliko.

Aplikacija biologije in razvoja v zadevi človeške vrste ali njegovega organizma vsebuje torej 1. regulacijo v pomnoževanju človeškega porastka; 2. čim intenzivnejšo uporabo naravnih bogastev, ki so že na roki in 3. uspešno organizacijo družbe z namenom, da se uravna produkcija in izmenjavanje robe tistih, ki jo rabijo, a jo ne izdelujejo, s tistimi, ki jo imajo, pa potrebujejo tisto, ki jo imajo drugi.

To so v biologičnem smislu fizični pogoji človeške ekzistence na našem planetu. Iz dosedanjih izkušenj nam je jasno, da boji med posamezniki, ro-

dovi, razredi, narodi in plemeni ne vodijo človeka do harmoničnega življenja, ki bi pospešilo prizadevanje za uravnanje življenja po načelih, ki smo jih navedli v predležečem, ampak ga vsled nerazumevanja teh načel in zmot, ki izhajajo čestokrat iz napačnih biologičnih zaključkov, od teh načel le oddaljujejo.

Mnenje, da začasno znižanje števila ljudi vsled vojne pomagā na splošno družbi, je tako utopistično, kakor mnenje, ki ga slišimo včasih od naivnih ljudi, da leži rešitev človeške družbe v "enakomerni razdelitvi bogastva". Kar je potrebno, je le stalna regulacija človeškega naraščanja v sorazmerju z možnostjo produkcije in garancija, da bo imel posameznik pri splošnem bogastvu svoj delež. V tako urejeni družbi bi bila dana možnost za prehrano gotovega števila za stalno onemoglih ljudi, ker bi večina producerala in je naravno, da bi družba, namesto da je vedno zadolžena in bankrotna, kakor je danes, delala z gotovim prebitkom. To bo tedaj, ko bo družba producerala družabna bogastva v tisti meri, ki je potrebna za obstoj in ohranitev sočasnega človeškega organizma.

S tem uvaževanjem pred našimi očmi je biologična veda za družabno vedo velepomembna.

Videli smo, da temelje sočasni vidiki z ozirom na vojno vprašanje po večini na napačnem pojmovanju biologičnih doktrin. Boj se napačno tolmači za zakon prirode. Ideja o "ohranitvi najsposobnejših" se postavlja v napačno luč in vprega v službo plemenske superiornosti. Toda v doktrini "bratoljubja" se je boj zopet podcenjeval, resnične remedure so se pa ignorirale. Dobro je, da enkrat spoznamo, da je "bratoljubje" brez razrešitve gospodarskega vprašanja nemogoče. In to je zopet odvisno od biologije. Religioznim, kakor tudi političnim doktrinam je treba dodati znanstvena dejstva z ozirom na človeško naturo, splošne vzroke in faktorje ali činitelje o razvoju, namenu, ki je viden v naturi sami; če ne dodamo tega, nam je vsaka jasna slika o namenu človeške družbe same in njenih najboljših metod za njen nadaljni razvoj in napredek nepojmljiv in napačno razumljiv.

Poetom tudi v Ameriki ni postlano z rožicami, pač pa imajo trnjevo pot. Le malokdo pride v Ameriki do "slave", toda tisti, ki jo dosežejo, si pridobe tudi sijajne dohodke, najsibodo že poeti, pisatelji, operni pevci, igralci ali pa igralci v kinematografih. Frank Burch v Chicagi ni mogel uspeli v pesnikovanju, pa si je končal življenje. Star je bil šele 21 let, zato bi bil lahko še počakal na srečo. Ali dosedanje izkušnje so ga privedle v obup in tako je napravil konec, da zanj ne bo več razočaranj.

"Edinole delavski razred po vsem svetu izvršuje delo, ustvarja kapital, producira bogastva, gradi tovarne, koplje prekope in vrta predore, gradi železnice in operira vlake, postavlja mostove čez reke, išče drago kamenje, s katerim se kiti vulgarna brezdelnost, in gradi palače, v katerih potem stanujejo insolentni parasiti." — E. V. Debs.

VOJNE ODŠKODINE.

George Bernard Shaw.

Kako dobro bi se razjasnilo vprašanje vojnih odškodnin, če bi prizadete stranke imenovalle stvari s pravnimi imeni; Odškodnina za vojno je enostavno neumnost. Ti ne moreš ustreliti človeka in mu potem izbrisati rane s pogodbami. Celo Mr. Lloyd George ve to, pa izrablja priložnosti, da dela velikodušne geste in se odreka tistemu, kar ve, da ne more dobiti. Vojna je igra, v kateri igrata plenjenje in osvajanje glavno vlogo. Nemčija je izgubila in zmagovalci sedaj jemljejo kar morejo vzeti, ampak to ni odškodnina ali reparacija, ampak čisto navaden plen.

Čim priprostejši jezik se rabi, tim očitnejša postaja zapletenost te stvari. Na primer, Nemci priznajo, da morajo nekaj plačati, in vsled tega predlagajo Angliji, da ji bodo plačali v premoğu. In iz tega sledi nekaj takega:

LLOYD GEORGE: Premog! Moj Bog, tega ne, niti ene vreče, niti enega kosa. O čem sanjate? S tem bi spravili naše premogarje ob delo.

NEMCI: Dobro, ali bi vzeli plačilo v jeklu?

LLOYD GEORGE: Slabše in slabše. Nobena dežela v Evropi ne sme producirati jekla, razun Anglije, ako bom jaz mogel pomagati. Jeklo, kajpada! Ne drznite se tratiti mojega časa. Vaši poskusi, da izbegnete plačilo, so že preveč pozorni. (Na stran maršalu Fochu): Porozlaj nekoliko s sabljo, dragi moj maršal. (Foch rožlja s sabljo.)

NEMCI: Dobro, ampak s čim na svetu naj vendar plačamo? Vi veste, da ne moremo plačati v zlatu.

LLOYD GEORGE (Na stran maršalu Fochu): Maršal, s čim naj plačajo?

FOCH (Na stran strokovnjaku): Mon cher, s čim naj plačajo?

STROKOVNJAK (Na stran Fochu): Naj dajo soliter.

FOCH (Na stran Lloyd Georgu): Soliter.

LLOYD GEORGE (glasno in grozeče Nemcem): Vi veste sami ravno tako dobro kot jaz. Plačajte v solitru.

NEMCI: Ampak, *donnerwetter*, na vsem svetu ni za pet tisoč milijonov vrednosti solitra.

LLOYD GEORGE: No, dajte, dajte; Ne izogibajte se. Saj so tudi drugi produkti, na primer *perlmutter*. Torej ne uganjajte mi nadaljnih neumnosti.

DR. SIMONS: *Bloedsinn!*

LLOYD GEORGE (*zardi*): O, to je lep jezik to! Ali ne morejo biti Nemci nikdar gentlemani? Fej, sramujte se!

DR. SIMONS: Vi morate predlagati kaj praktičnega.

LLOYD GEORGE: Jaz moram? Prosim, kdo pa je dobil vojno, vi ali mi? "Morate"—je rekla nekoč kraljica Elizabeta, ni beseda, ki se je sme adresirati britskemu ministerskemu predsedniku. Toda končno, kako bi bilo, da vi skušate dobiti posojilo, da plačate Angliji?

DR. SIMONS: Kje ga naj dobimo?

LLOYD GEORGE: V Ameriki. Tam imajo dosti denarja. Ali pa v Franciji.

FOCH: *Comment!!!*

LLOYD GEORGE: Imenitna investicija za vaše kmečke posestnike, dragi moj maršal. Pomislite, kako dobro so izšli ven z odškodnino leta 1871.

FOCH: Ampak zakaj naj bi bila odvezta ta priložnost vašem ljudem—našim junaškim zaveznikom—za investiranje svojih prihrankov? Sicer pa, saj je vseeno, od kje pride denar, ali ne? Denar je denar. *Non olet.*

LLOYD GEORGE: Moja francoščina je silno slaba. Kaj pa pomeni *nong olay*?

FOCH: Pomeni, da ves denar enako diši.

LLOYD GEORGE: Res, ampak kako — ?

FOCH: Vidite, *mon cher Loi Georges*, če more tale nemški *farceur* aranžirati, da proletarijat plača, ali dela kako veliko razliko, kateri proletarijat je to? Vaš, naš, ali njihov, ali ameriške *canaille*: Kaj pa je razlike v tem?

LLOYD GEORGE: *Non olet*, kaj?

FOCH: Ne ravno *non olet*. Ampak vsi diše enako.

LLOYD GEORGE (*strogo dr. Simonsu*): Posvetoval sem se z mojim slavnim zaveznikom in prijateljem maršalom Fochom. Sporazumela sva se, da vi lahko dobite denar, če izvolite. Ako nam ne ponudite zadovoljivih pogojev v tem oziru do srede drugega tedna, bomo okupirali vsa mesta ob Reni.

DR. SIMONS: In kaj potem?

LLOYD GEORGE: Kaj potem! Boste že videli, kaj bo potem. Nič predrznih žaljivih opask, prosim. Kaj potem, kajpada!!

DR. SIMONS: Denar, ki ga bodo potrošile vaše čete, nam bo v veliko korist.

LLOYD GEORGE: Petdeset odstotkov od vsakega vašega eksporta za ta govor, fantiček.

DR. SIMONS: O, dobro! Odjemalci bodo plačali.

FOCH: Kaj je rekel? Kaj je ta beseda?

LLOYD GEORGE: Odjemalci. *Le consommateur*, veste. *Le shallong.*

FOCH (*z vojaško kretnjo strogo*): Je m'en fous.

ZAGRINJALO.

To se reči, v katere smo zabredli po krivdi diplomatov in vojakov, ki nič ne vedo, ampak so jim od zadaj komercialni pustolovci, ki ne poznajo niti A. B. C. o financah, toda imajo nosove za denar, in ti bodo našli rešitev problema, ki bo naložila ljudstvom nova bremena brezdelja in potrate po vsem svetu. In čisto lahko se dogodi, da bo padel na zmagovalce večji del. Kar se tiče Amerike ali katerekoli druge dežele, da bi kupovale note nemškega posojila, ki bi imele biti izplačane šele čez dvainštirideset let od sedaj, bom citiral samo belgijskega zgodovinarja in diplomata, ki mi je ravnokar pisal: "Jaz mislim in verjamem, da bosta čez deset let Nemčija in Rusija gospodarice Evrope."

(Po "Pearson's").

Izid italijanskih volitev.

Izid volitev v italijanski parlament je prinesel precej razočaranj. Volitev se je udeležilo le okoli 50 odstotkov volilcev, medtem, ko se je pričakovalo, da se bo vsled velikanske kampanje vseh strank in divjanja fašistov velika večina udeležila volitev.

Na drugi strani šovinistični teror in razdvoj v soc. stranki ni znatno zmanjšal števila socialističnih poslancev. Niti se ni mnogo spremenilo razmerje strank v parlamentu in ker vlada ni mogla "delati" s prejšnjim, ga je zato s kraljevim dekretom razpustila in razpisala nove volitve. Pričakovala je, da se bo zmanjšal blok socialističnih poslancev in se pomnožilo število poslancev vladnih strank. Ker se to ni zgodilo, bo kralj moral "zopet" rabiti svojo "pravico" in v imenu blaginje države razpustiti parlament. Karkoli bo že sledilo iz teh italijanskih volitev, eno je gotovo: italijansko delavstvo je izreklo svojo voljo delati v socialistični stranki za s čenizem. Razdvoj stranke v Italiji prvi ni toliko škodoval, kakor v nekaterih drugih deželah, kljub temu, da je bil v nekaterih krajih zelo oster boj med komunisti in socialisti.

Ker se vsled gotovih pogojev in zahtev moskovske Internacionale italijanska stranka ni hotela brezpogojno pridružiti, je eksekutiva tretje Internacionale uvedla v svoj provizorični dnevni red za tretji kongres tretje Internacionale, ki se vrši v tem pololetju, točko (10), ki se glasi: "Italijanska socialistična stranka in komunistična Internacionala (priziv italijanske socialistične stranke proti resoluciji izvrševalnega odbora)."

Ako bi italijansko delavstvo s svojim razporem tako temeljito razrahljalo svoje vrste, kakor je to storil proletarijat nekaterih drugih dežel, bi se v Moskvi najbrž ne ozirali dosti na prizive italijanskih sodrugov. Ampak, ker je slučaj tak, da je italijansko delavstvo odreklo eksekutivi moskovske Internacionale pravico izključevati italijanske sodruge in dajati navodila za taktiko, bo to le dobro delovalo na delegate prihodnjega kongresa v Moskvi, kajti s povelji in diktati se ne bo pospešila socialna revolucija. Italijansko delavstvo je ostalo zvesto svoji stranki in se ni dalo potegniti v razdvoj. Pri tem je treba pomniti, da je po svojem mišljenju in ustroju italijanska socialistična stranka strogo revolucionarna in ne pozna takozvane desničarske struje v nemškem pomenu besede. Ampak stranka se pri vsem tem vendar ne podaja v pustolovstva, ki bi ji škodovala, ne pa koristila. Razmere v deželi pozna onaj bolj kot pa zunanji elementi in ve, kdaj je čas ugoden za tako ali drugo akcijo.

Stranka je dobila pri zadnjih volitvah v parlament 125 poslancev. Koalicijske stranke, ki so reprezentirane v vladi, so dobile skupaj 221 sedežev v parlamentu; fašisti (ekstremni nacionalisti) so dobili 28 poslancev. To dokazuje, da niso imeli zaslonbe med ljudstvom, da pa so lahko uganjali svoj teror raditega, ker oblasti niso hotele nastopiti pro-

ti njim. Od ostalih strank imajo poslancev: agrarci 22; katoliška stranka, 106; komunisti, 15; republikanci, 9; Jugoslovani iz Julijske Benečije (Slovenci in Hrvati), 5; Nemci, 4.

LEV N. TOLSTOJ:

Delo, smrt, bolezen.

Med Indijanci v južni Ameriki kroži naslednja legenda:

Bog je ljudi — pripovedujejo — izprva tako ustvaril, da jim ni bilo treba delati, da niso rabili ne hiše, ne obleke, ne živil, in vsi so živeli do stotega leta in niso poznali nobene bolezni.

Ko je Bog čez nekaj časa pogledal, kako žive ljudje, je videl, da skrbe, namesto da bi se veselili življenja, vsak le za svojo lastno osebo, da se pričakajo in prepirajo med sabo in žive tako, da ne le niso imeli nobenega veselja do življenja, ampak so ga preklinjali.

Tedaj je Bog rekel: "To pride od tega, ker žive drug od drugega, vsak zase." In da bo to drugače, je Bog tako uredil, da ljudje niso več mogli živeti brez dela; da ne umro od mraza in lakote, so si morali stanovanja zidati, morali so prekopavati zemljo, saditi rastline, zbirati sadeže in zrna.

"Delo jih bo zedinilo", je mislil Bog; "zakaj en sam ne more podirati dreves, ne more vlačiti brun in zidati hiš; tudi ne more en sam izgotoviti priprav, tkati in šivati oblek. Razumeti bodo morali, da čim bolj delajo drug drugemu v roke, tem več izgotove in tem bolj, in to jih bo zedinilo.

Minilo je nekaj časa in Bog je zopet pogledal, kako žive ljudje.

Ampak ljudje so živeli sedaj še huje kakor poprej. Delali so skupno — drugače niso mogli — toda ne vsi skupaj, temveč ločeni v majhne skupine, pri čemer je imela vsaka skupina težnjo, da ugrabi drugi delo, in vsi so ovirali drug drugega, izgubljal so čas in moči z medsebojnimi boji, in vsem se je godilo slabo pri tem.

Ko je Bog videl, da tudi to sredstvo ni nič pomagalo, je sklenil, da uredi tako, da ljudje ne bodo vedeli za svojo smrtno uro in bodo vsak hip utegnili umreti. In naznanil jim je tudi svoj sklep.

Bog je mislil: Če vedo, da utegne vsak izmed njih umreti vsak hip, tedaj že iz skrbi za življenje, ki lahko preneha vsak hip, ne bodo jezili drugi drugega in ne bodo drug drugemu grenili sebi določeno dobo življenja."

Prišlo pa je drugače. Ko je Bog zopet pogledal dol, da bi videl, kako žive ljudje sedaj, je opazil, da se ni njih življenje prav nič poboljšalo.

Tisti med njimi, ki so bili močnejši, so se okoristili z okoliščino, da utegnejo ljudje umreti vsak hip, pa so podjarmili slabotnejše s tem, da so nekateri umorili, drugim pa so pretili s smrtjo. In zdaj se je prevrglo življenje tako, da nekateri, močni in njih pristaši, prav nič niso delali in so stregli lenobi, škodljivi duši in telesu. Slabotni pa so delali

čez svoje moči in so se čutili zatirane, ker se niso mogli odpočiti. In vsi so se bali in so se sovražili med seboj, tako da je bilo življenje ljudi še nesrečnejše kakor poprej.

Ko je Bog to videl, je sklenil, da izboljša razmere, poskusiti zadnje sredstvo; udaril je ljudi z vsakovrstnimi boleznimi. Mislil je, če bodo vsi ljudje v nevarnosti pred boleznimi, tedaj bodo spoznali, da morajo imeti zdravi z bolnimi sočutje in jim morajo pomagati, da tudi njim pomagajo zdravi, če obole.

In zopet je prepustil Bog ljudi nekaj časa samim sebi. Ko pa je v noči pogledal nanje, se je izkazalo, da se je njih življenje, ker so jih mučile bolezni, še shujšalo.

Tiste bolezni, ki bi imele po mnenju Boga ljudi združiti, so jih še bolj ločile. Tisti, ki so zasiloma prisilili druge k delu, so zdaj te primorali, da strežejo bolnikom, dočim se sami prav nič niso brigali za bolnike. Tisti pa, ki so bili nasiloma primorani, da delajo za druge, in strežejo bolnikom, so bili tako utrujeni od dela, da niso imeli časa svojim lastnim bolnikom streči in so jih pustili brez pomoči. Da bi pogled na bolnike ne motil bogatinov v njih razveseljevanju, so dali bogatini postaviti hiše, kjer so ležali in umirali bolniki brez brige sočutnih ljudi pod nadzorstvom v ta namen najetih oseb, ki so stregle bolnikom ne le brez sočutja, ampak z nevoljo. Razentega so smatrali ljudje večino bolezni za nalezaljive in ker so imeli strah pred okuženjem, niso občevali z bolniki, ampak so se celo izogibali tistih, ki so prišli v dotiko z bolniki.

Tedaj si je dejal Bog: "Če tudi s tem sredstvom nisem mogel privedi ljudi do spoznanja, v čem je njih sreča, tedaj naj pridejo sami in po svojem trpjenju do spoznanja." In Bog je pustil ljudi čisto same.

In ko so ostali sami, so dolgo časa živeli, ne da bi spoznali, da bi mogli srečno živeti in da bi to tudi morali storiti. In le v najzadnjem času so začeli nekateri izmed njih razumevati, da delo ne sme biti nobeno strašilo za ene in nobena galerska kazen za druge, ampak da mora predočevati skupno in veselja polno stvar, ki privede vse do edinosti. Pričeli so razumevati, da je spričo smrti, ki preti vsak hip vsakemu, edino pametna naloga vsakega človeka v tem, da v ljubezni in slogi veselo preživi sebi odmerjena leta, mesece, ure in minute. Pričeli so razumevati, da bolezni ne le ne smejo biti nikakršen povod za razpore, ampak nasprotno — povod za ljubeznilno medsebojno občevanje.

Proti Japonski je v Ameriki precej napetosti, ali kadar se gre za japonska naročila pri ameriških firmah, smo si čisto lahko prijatelji. Za japonsko bojno mornarico je bilo naročenih v ameriških ladjedelnih nekaj parnikov in Američani so sprejeli naročilo. Denar je denar, in kapitalisti se trdno držé tega reka.

UTRINKI.

V illinoiški legislaturi je bila uvedena preiskava glede visokih cen stavbinskega materiala ter odnošajev posameznih podjetnikov med seboj in do unijskih voditeljev delavstva v stavbinski industriji. Ker primanjkuje vseh stanovanj in ker stavbinska industrija skoro popolnoma počiva, so pričeli s takimi preiskavami tudi v vzhodnih državah. Naperjene pa so bolj proti unijam, kakor pa proti podjetnikom. Na dan so prišle razne stvari o graftu, o podkupovanjih, o podtikanju bomb itd. V Chicagi je delavstvo stavbinske industrije zelo dobro organizirano in stavbinski podjetniki so morali pred par leti pristati na zahtevo, da se pri čikaških zgradbah ne sme rabiti stavbinski material, izdelan v neunijskih delavnicah. S pomočjo sodišč in zakonodaj hočejo sedaj podjetniki omogočiti dobivati stavbinski material iz neunijskih delavnic izven Chicage. Čikaški mizarji in nekatere druge stroke bi bile najbolj prizadete, ako bodo protidelavski zarotniki uspeš s svojo akcijo.

Časopisje pa prinaša iz teh preiskav dolga poročila, kako korumpirana so vodstva gotovih unij in s kakimi sredstvi se bojujejo.

Mi smo že mnogokrat poročali o gnilobi v vodstvu nekaterih unij. Znano je, da se dogajajo med unijskimi voditelji umori, ali boljše, atentati. Najemajo v svojih bojih notorične pretepače in puškarje, ki so za par sto dolarjev pripravljeni umoriti človeka ali pa pognati poslopje v zrak.

Ti voditelji niso socialisti, ampak pripadniki in političarji republikanske in demokratske stranke, ali pa maskadirajo pod "neodvsnino" krinko, da lažje mešetarijo za delavske glasove s politiki kapitalističnih strank. Večinoma so vsi ti voditelji "dobri" katoliki, kakor je že navada pri Irčih, ki dominirajo unijsko gibanje v Chicagi in številnih drugih mestih. Frančiškanska Edinost naj to pove svojim čitateljem, kadar poroča, "kako nas uboge delavce goljufajo in izrabljajo naši unijski voditelji".

V unijah je premalo socialističnega duha in zato se boj tudi ne vrši v znamenju razredne zavednosti. Korupecija v nekaterih unijah je plod taktike Ameriške federacije dela, in zato se dobi toliko kapitalističnih časnikarjev, duhovnikov in podobnih ljudi, ki zagovarjajo to taktiko in branijo A. F. of L. pred rdečkarji, ki jo hočejo uničiti. Ampak gotove velike unije, pripadajoče k omenjeni federaciji, se bodo uničile same s svojo nedelavsko taktiko, ako ne pridejo pravočasno na krmilo elementi, ki ne prisegajo na boj proti socializmu.

Na potovanje v Rusijo se je podal senator France, da bo na lieu mesta študiral razmere in o njih pozneje poročal ameriški javnosti in zvezinemu senatu. Senator France ni sovražen sovjetski Rusiji in je že večkrat poskušal pridobiti merodajne faktorje za to, da se z Rusijo sklene vsaj nekakšna trgovska pogodba.

V državah ob Pacifiku se nadaljuje s propagando proti Japonski in na Japonskem odgovarjajo z enako propagando proti Ameriki. Če bi bila samo propaganda, še ne bi bilo tako slabo, ampak obe državi se pripravljata na obrambo, kar pomeni, da se pripravljata na vojno.

Ameriško časopisje na vzhodu ni v svoji propagandi proti Japonski tako strastno kakor ono ob Pacifiku, ampak za "samoobrambo" propagira vse ameriško časopisje, ki prisega na sedanji družabni red. Samoobramba je ena reč, ampak tu se ne gre toliko za samoobrambo, kakor pa za gospodstvo na daljnem vzhodu in na Pacifičnem morju.

Čikaška "Tribune" piše v enem članku med drugim: "... Mi najiskrenejše upamo, da se bo našla pot, ki bo omogočila izravnavo diferenc, protekturala ameriške pravice in institucije, dala zadoščenje in pravice Japoncem in odpravila mržnje na obeh straneh... Če se v doglednem času ne najde taka pot, bo prišlo do vojne, kajti napetost traja že več let in se še vedno povečava. Že misel na vojno z Japonsko je grozna, ampak ti možnosti se ne more izogniti s tem, da se jo ignorira. Japonska se zaveda te možnosti in se nanjo pripravlja in mi moramo delati enako". Zato se grade nove bojne ladije, aeroplani, iznajdujejo plini, vlivajo novi, izboljšani topovi itd. In do vojne pride, kajti želja Tribune, če je to sploh njena volja, se ne bo izpolnila. Nemogoče je v kapitalistični družbi dati "pravice" Japonski in Zedinjenim državam tam, kjer se njih interesi križajo. V tem slučaju bi moral biti volk sit in koza cela, to je pa nemogoče. Dokler bo obstal današnji sistem, bodo vojne. Ameriški pacifisti, ki vodijo propagando za razoroženje, bi storili pametnejše, če bi se borili proti sistemu, ki povzroča oboroževanje.

Poleg vojne v Mali Aziji, v Gornji Šleziji in drugih krajih, ne smemo pozabiti na našo domačo vojno v Zapadni Virginiji. Governor Zapadne Virginije je za okraj Mingo proglasil preki sod in državna milica je prevzela funkcijo oblasti nad tem okrožjem. Razglašen je poziv za nabiranje prostovoljcev v milico in seveda se ne bodo priglasili unijski delavci; tudi, če bi se, bi ne bili sprejeti. Dobro pa bi bilo, če bi se delavci priglasili za pristop, namesto, da bodo šli v milične čete kompanijski pisarji in drugi taki ljudje.

Državna policija, ki je znana med delavstvom pod imenom "kozaki", dela že delj časa mir in red na bojiščih premogovnih polj v Zapadni Virginiji. Tudi na Hardinga je bil poslan že večkrat apel od obeh strani, da naj pošlje na pozorišče, zvezino vojaštvo, pa je to vselej odklonil, češ, da lokalna vlada še ni izčrpala vseh svojih moči, da vspostavi red.

Zapadna Virginija je država v naši Uniji in to ameriško ljudstvo ve. Ne briga se pa za boje premogarjev proti nasiljem kompanijskih puškarjev, kozakov, skebov in drugih takih elementov. Sedaj je v sezoni žogometna igra in pa rokoborba med Carpentierjem in Dempseyjem je blizo.

V kanalu v bližini Chicage so našli človeka z razbito glavo, ovito v vrečo, ki je bila pritrjena z žico. Tudi noge je imel zvezane z žico. Policija sklepa, da je najdemo truplo žrtev umora iz "čikaških nižin življenja". Vsekakor je bil to dobro premišljen umor in silno brutalen ob enem. Umori se danes dnevno dogajajo. V Chicagi streljajo "politišne" kakor za stavo. Tudi nekaj unijskih voditeljev je v tem letu že postalo žrtev umorov. Ne eni ne drugi niso bili socialisti, pač pa nasprotniki socializma, večinoma tudi dobri pripadniki ene ali druge religije.

Korupecija, ki vlada v javnem življenju velikih mest, je odgovorna za vse te umore. Odpravite korupeccijo, pa boste odpravili vzroke, ki povzročajo take umore. To se zgodi, če se uvede socializem.

Med Anglijo in Francijo se vrši boj, seveda na papirju in pa z besedami diplomatov, glede gornješlezijskega vprašanja. Pri tem pa prihajajo na dan stvari, ki jih gospodje državniki in buržvazni časniki ne povedo radi. Gre se namreč za lastovanje naravnih bogastev v Gornji Šleziji in pa za koncesije. Če dobi deželo poljska republika, bi imel prednost francoski kapital, ki si je že naredil postojanko z nekaterimi investicijami, od kar je Gornja Šlezija pod upravo zavezniške plebiscitne komisije, kateri načeljuje Francoz. Nemci, ki niso slepi za take reči, pa so obljubili velike koncesije angleškemu kapitalistom in baje so te intrige razpeldli celo v Ameriko. Pariško časopisje se kajpada zgraža nad nemško predrznostjo in Briand uradno in neuradno obljublja, da bo glede pripadnosti Gornje Šlezije stal na strani Poljakov. Beseda "somoodločevanje" je v kapitalistični družbi navadna fraza. Gre se-le za rudnike, oljna polja, premogovnike in druga bogastva. In dobro je, da "demokratični" državniki in "patriotični" listi to tako jasno pokažejo.

Francija ima pod orožjem do en milijon mož in je sedaj najjačja militaristična moč na svetu. Ali letnik 1919, ki je bil pred nedavnim pozvan pod orožje, prizadeva gospodom militaristom precej skrbí. Mesto, da bi ti fantje zvesto ubogali povelja častnikov, pa pojejo Internacionalo, na pohodih pa vpijejo, "doli z vojno!" To so simptomi, ki kazujejo, da armada ni več tako zanesljiva. Komunistično glasilo Humanite poroča, da se dogajajo med vojaštvom tudi pogosti izgredi; vzrok je nezadovoljnost med moštvom, ki bi se rado rešilo vojaške uniforme, in pa francoska imperialistična politika, ki jo razkrivajo vojaštvu razni agitatorji.

Vse to še ne dokazuje, da je Francija morda na pragu revolucije. Podaja pa vendar sliko, da tudi v Franciji ni vse tako lepo mirno, kot skuša prikazati buržvazno časopisje.

Dobri ljudje še vedno govore o razoroženju na suhem in na vodi. Med tem pa se v ladjedelnih na Angleškem v Ameriki in na Japonskem

z vso mogočo naglico grade nove bojne ladje. Japonska je pred nekaj tedni spustila v morje dve ogromne bojne ladje, za katere je potrošila do sto milijonov, kar ni majhna svota za japonski otok, četudi se imenuje cesarstvo.

Ameriške militariste pa je razburila še neka druga vest, ki pripoveduje, da namerava Anglija zgraditi štiri superdrednavte, vsaki 53.000 ton teže, opremljeni z 20-palčnimi topovi. Sedanje ameriške 16-palčne topove so ameriški mornariški strokovnjaki smatrali za višek dosegljivosti na polju topov in so bili uverjeni, da jih druge države v tem ne bodo prekosile še nekaj let. Sedaj pa pride iz Anglije tako poročilo, "ki pa še ni potrjeno". Ampak vse take vesti imajo v prvi vrsti tendenco propagande za večjo mornarico. Ko bodo postajale že prevelike, bo že prišla prilika, da se spopadejo med seboj, pa se bo zopet razvila vojna za konec vseh vojen, kakor je bila zadnja.

Novo države, ki so nastale v Evropi po vojni, so bile zelo zaposljene s kovanjem konstitucij. Tudi Jugoslavija je imela ustavodajno skupščino, ki je med drugim sklenila, da ime države ne bo Jugoslavija, ampak kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Država SHS. bo torej konstitucionalna monarhija. Takoj, ko je bil objavljen izid volitev v ustavodajno skupščino, smo konstatirali, da bo oblika nove države taka, kakršno bo hotel g. Pašić in drugi vladni gosposdije. Zato nas ni čisto nič iznenadilo poročilo, da je bila ustava, kakor jo je predložila vlada, oziroma večina odseka za izdelanje ustave, sprejeta v skupščini z 227 glasovi proti 93. Oficijelne Jugoslavije torej tudi v bodoče ne bo, dasiravno si niso mogli izbrati bolj nerodnega imena za državo kakor so ga.

Sicer pa Jugoslovani še niso Jugoslovani. O tem je dobro, da bi premišljevali tisti, ki so tako glasno povdarjali, da smo Jugoslovani en narod. Enkrat morda bomo, ampak danes še nismo.

Slab tisk je strup za možgane. Zato je sovjetska vlada izdala prepoved, ki zabranjuje tiskanje takih knjig, ki vsebujejo nezdrave pravljice in druge spise, v katerih se povzdiguje ali slavi osebe, ki niso storile ničesar koristnega za človeštvo. Vse knjige morajo biti spisane v takim duhu, da bodo otroci zrasli telesno in duševno zdravi. V njihova sreca se mora ucepiti človeško dostojanstvo in plemenitost, kar se ne more doseči s čtivom, ki krade človeški ponos in ubija samozavest.

Zelo nespametno je od jugoslovanske vlade, da prepoveduje pošiljanje raznih časopisov iz inozemstva v Jugoslavijo. Za vzrok tem prepovedim vlada navaja, da pišejo sovražno o Jugoslaviji. Ako pišejo "sovražno", ako blatijo Jugoslavijo, ali če hočete, kraljevino SHS., s tem še niso nevarni državi. Niti ne bodo dobili na svojo stran mnogo pristašev. Obrekujte materi izprijenega sina, pa se bo zanj potegnila in zatrjevala, da ni bolj poštenega fanta na svetu.

Pa vendar ve, da je sin lump. Ne pusti pa, da bi ga ji blatili drugi, tuji ljudje. Nevarnejši so sedanjema ustroju države tisti ljudje, ki ne napadajo ali blatijo, ampak kažejo gnilobo sistema in pri tem tudi predpisujejo zdravilo, kako se jo odpravi. Tega pa ne delajo mnogi od tistih listov, ki jim je zabranjeno dohajanje v Jugoslavijo. Če se država noče smešiti, naj ne zapira svojih mej pred inozemskim časopisjem.

Kulturna potreba ameriških Slovencev je, da se razširi "Proletarec". V interesu socialistične propagande je, da se čim najbolj razširi število Proletarčevih naročnikov. Proletarec je edini slovenski socialistični list, ki ga lastuje delavstvo, organizirano v socialistični organizaciji.

Če moreš, prilobi Proletarcu kaj novih naročnikov. Vsak socialistični list je edvilen od prostovoljne agitacije svojih naročnikov, da se razširi. Kapitalistični listi lahko plačajo svoje agente. Delavski tisk tega ne zmore. Storite, kolikor morete, da se večja krog naših naročnikov.

Par milijonov otrok dela v ameriški industriji. Kapitalizem pravi kakor Kristus: Pustite male k meni priti!

Delavci, nekaj milijonov jih je, se potikajo po ameriških industrialnih mestih in iščejo dela. Država se ne briga za te delavce, dasiravno ima vlada milijone, kadar se gre za ubijanje, in ničesar, kadar bi bilo treba delavskemu ljudstvu pomagati da se mu nekoliko olajša borba za vsakdanji kruh. Vlada ni kriva, da je tako. Delavstvo hoče ravno tako vlado, kakršno imamo in samo ji je pomagalo v sedlo. Novembra je odslovilo eno vlado in jo nadomestilo z drugo, delavstvu ravno tako neprijazno.

NAJSLABŠA NAVADA.

Življenje je ena sama masa navad. Najslabša navada, ki je utisjena amerikanskemu narodu v obraz, je "SKRB". Beecher je rekel: "Ni delo, ki mori človeštvo, ampak skrb. Delo je koristno za naše zdravje, a skrb pa je, kakor rjavina na ostrini". Skrb zabranjuje normalno delovanje želočnih mišic, uničuje tek in paralizira prebavne organe. Najbolje sredstvo za odpravo teh navad je Trinerjevo grenko vino. To zdravilo povečuje okus in krepi organe k normalnemu delovanju in obenem pomaga pri prebavi, tako, da je največji zaveznik v boju zoper nadležno skrb. Vaš drugist ali lekarnar ima naše grenko Trinerjevo vino v zalogi. V slučaju prehlada in kašljanja, pa bo Vam stregel s Triners Cough Sedative, katero je najboljšo zdravilo za slične slučaje. Mr. Michael Matyska iz Glenmont, N. Y., nam piše z dne 27. aprila, 1921: "Vaše zdravilo Cough Sedative mi je čudovito pomagalo". Isto tako bo pomagalo tudi Vam!

Joseph Triner Company, 1333-45 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

Anketa o spremenitvi forme Proletarca, o agitaciji, koledarju in drugo.

DUBUQUE, IOWA. — Prejel sem okrožnico iz urada "Proletarca", v kateri se poziva zainteresirance, naj povedo svoja mnenja glede premenitve forme Proletarca, glede stvari, tiščočih se Ameriškega družinskega koledarja itd.

Ko sem se lansko poletje mudil v Detroitu na "počitnicah", sem bil navzoč na seji kluba št. 114., baš, ko se je razpravljalo o spremenitvi oblike "Proletarca". Čula so se različna mnenja in sugestije, kako bi se najlože razširilo "Proletarca" in storjen je bil zaključek, ki je že znan čitateljem tega lista.

Moje mnenje je, da bi se s spremenitvijo forme Proletarca ničesar ne pridobilo, namreč v tem smislu, kot mislijo nekateri, da bi se s formo, kot jo je imel Proletarec do leta 1919, lažje pridobivalo nove naročnike.

Sicer jaz nimam toliko izkušenj, kar se tiče agitacije za Proletarca, kot jih imajo nekateri sodrug, vendar pa sem še v Clevelandu, ko sem bil član dramatičnega odseka kluba št. 27 in pevskega zbora Zarja, večkrat čul sodruge, ki so godrnjali čez prejšnjo obliko Proletarca. Pri klubu je bila namreč navada, da smo dali list koncem leta vezati, stara oblika pa je bila za vezbo zelo neprikladna. Seveda imajo različni ljudje tudi različna mnenja.

Glavni vzrok, da ne moremo razširiti Proletarca tako kot bi bilo želeli, je *nevednost večine ljudi*, četudi se radi bahamo, kako smo vsepovsod "napredni". Ljudje, to je velika večina njih, še ne znani poučnih in znanstvenih stvari. Mnogi se tako radi opajajo z bombastičnimi frazami, da pozabljajo na realnost in znanstveno stran socializma, pa se povzdigujejo med nezmotljive, in takim je Proletarec premalo "zanimiv" in premalo "radikalen". Imamo druge, ki mislijo, da jim popolnoma zadostuje "Prosveta" in da so zato že dobri socialisti, ne da bi jim bilo treba biti naročenim še na Proletarca. Gotovo ima tudi Prosveta velike zasluge na polju probuje med slovenskim delavstvom, ampak za vzgajanje socialistov so potrebni listi, ki lahko brezobzirno propagirajo in uče socializem in navajajo delavstvo za pristop v organizacijo.

Med raznimi slovenskimi listi je zelo v modi, da napadajo kapitaliste in še precej radikalno napadajo ljudem se to dopade, pa potem polnijo kolone z dopisi, ki so tudi "radikalni", polni napadov in tožb proti kapitalizmu, polni sentimentalne jokavosti in demagogije, katere pa se ne zavedajo.

Če pa iščete v teh naselbinah, ki so tako napredne, tako "razredno zavedne", tako "radikalne", organizirane socialistične postojanke, jih ne najdete niti z lučjo, razun v nekaterih. Da je temu tako, je krivo v veliki meri tisto časopisje, ki sicer napada kapitalizem, toda ne navaja delavstvo, naj se za svojo obrambo, za svoje boje organizira v socialistično organizacijo.

Naloga časopisov, ki hočejo biti vzgojevalni, je, da kažejo čitateljem njihovo sliko, ne pa, da samo pišejo tisto, kar čitateljem ugaja. Delavci na tak način ne morejo spoznati sami sebe še manj pa morejo spoznati socializem. Ljudstvu se mora kazati njegova slika, taka, kakršna je, pa če mu je to ljubo ali ne. In ljubo mu ni, kajti ljudje ne govore radi o *svojih hibah, o svojih napakah in o svoji neaktivnosti*. Ako hočemo, da napredujemo, se moramo držati pravila: "Spoznavaj najprvo samega sebe."

Proletarec bi se po mojem mnenju bolj razširil, če bi večkrat prinašal članke in razprave o geologiji, o postanku razvija življenja na tem planetu, o zvezdoznanstvu itd. To bi zelo zanimalo naše ljudi. Večini naših ljudi, tudi sodrugom, so take stvari popolnoma neznan. In vendar je tak znanstven pouk zelo važen. Pri vsakem človeku se v gotovem času pojavi

vprašanje: "Od kod prihajam, in kam grem?" S priobčanjem takih znanstvenih člankov bi kmalo razpršili tisto misterioznost o postanku in nehanju, oziroma prenovljenju življenja, v kateri smo bili vzgojeni. Tudi kaki spisi o krasoti narave ne bi bili škodljivi. Z njimi bi pri čitateljih vzbudili hrepenenje po vsem, kar je lepega in vzvišenega v naravi, in ako to dosežemo, ako vzbudimo pri ljudstvu to hrepenenje po lepoti in stvareh, ki so jim v sedanjih družbi nepristopne, bomo s tem vzgojili ljudi, ki bodo gledali na to, da se spremeni sedanji družabni sistem in se ga nadomesti z boljšim — s socialističnim sistemom. Nadalje bi bilo potrebno, da se ljudi nekoliko seznanijo z zgodovino. Rimska zgodovina s svojimi vstajami sužnjem daje posebno priliko za spoznanje, zakaj so se tolikokrat ponesrečili njihovi upori. Pisali bi lahko o starodavni grški kulturi in o grških mislecih. Slikali bi dela junakov, ki so se borili za svobodo človeštva skozi tisočletja. Pri tem ne mislim, da bi se moralo pozabiti na sedanjo moderno zgodovino, če se je že sme tako imenovati, in na to, kar je za nas najvažnejše: spoznanje znanstvenega socializma. Ne, nikakor ne. Aktivnost za odpravo kapitalizma in mesto tega ustanovitve socialistične družbe nam mora biti glavna nloga. Toda sem mnenja, da ako hočemo vzgojiti zavedne socialiste, ki jih ne bo podrla vsaka sapica, jih moramo učiti poznati zgodovino človeštva, zgodovino razvoja družbe, ki v resnici ni nič drugega, kot plod ekonomske evolucije, na podlagi katere je bil zgrajen znanstveni socializem. S tem bi se odpravila tista netolerantna vera v dogme, ki ne vodijo drugam kot v bigotnost, ki silno škodujejo pri vsaki organizaciji.

Glede prihodnjega letnika *Ameriškega družinskega koledarja* bi *prilopredal* mehko vezbo. Koledar bo laglje hitrejšje izšel, ker ga ne bo zakasnila vezba v platno. Pri tem pride v poštev tudi cena. Koledar je itak namenjen širšim krogom republike, in pri tej se zelo gleda, kar je pač naravno, na nizke cene. Ako si vzamemo za vzgled ameriške trgovce, vidimo, da zaznamujejo cene na predmetih, n. pr. namesto \$1.00, pa zapišejo 98c in ljudje, ki kupujejo, mislijo, da so poceni kupili. Ljudje so pač površni in s takimi je treba računati. Ostali pa, ki vedo ceniti pomen dobre knjige, se bodo že sami potrudili, da jo bodo dali vezati.

Da z našo agitacijo za socializem tako počasi napredujemo, je iskati vzrok v pomanjkanju zmognih agitatorjev, ki bi znali razložiti ljudem pomen socializma. Agitatorji, katerim primanjkuje znanja, imajo zelo naporno delo za pridobavne novih pristašev socializmu. Tega si niso sami krivi, kajti razmere so pač take, da si povprečen človek ne more pridobiti bogzna kaj znanja, ako ni posebno nagnjen, da podvzema korake in se trudi, da se izpopolnjuje v znanju. Tu je malo števil slovenskih dijakov, ki bi za časa počitnic bili morda pripravljani poučevati rojake po naselbinah, v kolikor bi to dopuščale razmere in sredstva. Sicer si ne domišljujem, da bi dijaki delali čudeže, če se bi izvedla kaka taka akcija. Storili bi pač toliko kolikor bi mogli in kolikor bi bilo volje od prizadetih za kooperacijo.

Pomen šole se ne bi smelo podcenjevati, tudi, kar se tiče socialistične propagande. Znano mi je, da so sedaj baš tisti sodrug, ki so bili samo eno leto v višji šoli, najagilnejši agitatorji za socializem. Kdor pozna sedanje delovanje A. Grdena, ki je bil v Clevelandu, nadalje, J. Sprohar v Irwinu, Pa., A. Zakrajšek v Biwabiku, Minn., Nagode v Waukeganu, Ill., in drugi, ki pa mi niso tako znani. Omenjam le tiste, ki so po hišali v University of Dubuque. Četudi je namen tukajšnje šole vse kaj drugega kot vzgajati socialiste in se moramo boriti z različnimi zaprekami, o katerih se marsikom niti ne sanja, vendar lahko trdim, da se je vedno delalo od strani gotovih dijakov, da se je med nami propagirala socialistična zavest. In iz takih ljudi postaneju večinoma dobri agitatorji za socializem.

Ni moj namen se hvaliti s kako učenostjo, ker bi taka samohvala izgledala smešna. Sedaj, ko sem v šoli šele spoznavam, koliko se mora človek učiti, da more razumeti gotove stvari, kajti čimveč se kdo uči, timveč potrebuje vedeti.

Te vrstice sem napisal, v najboljši volji pomagati ideji, ki mi je sveta — ideji socializma. Vi, ki imate več izkušenj kot jaz pa sodite, če sem v pravem ali ne.

Anton Slabe.

ELY, MINN. — Tu je moje skromno mnenje: Oblika časnika je eno, vsebina drugo. Oblika pase oči, vsebina hrani dušo.

Ljudje, ki imajo ledino že za sabo, dajo zelo malo ali nič na obliko lista, medtem, ko pa so na drugi strani taki, ki jim je ravno oblika lista tista privlačna sila, ki vleče, da se naroče.

Z ozirom na delavski list kot je Proletarec, bi se moralo predvsem vpoštevati to: kakšno obliko lista bi bilo najlažje razširiti med delavstvo? Socialistično gibanje stremi, da zanese svoje nauke v mase, da izobrazuje in vzgaja. Iz teh razlogov moramo iskati taka pota za širjenje našega tiska, ki bi bila najuspešnejša.

Iz lastnih izkušenj lahko trdim, da ima Proletarec v svoji sedanjí obliki zelo majhno privlačno silo, tam, kjer bi jo moral imeti največ, to je, med širšimi krogi našega delavstva. Morda nimajo o obliki povsod take sodbe kakor tukaj, toda dobro se je prepričati. List je treba izdajati v taki obliki, da je večini dopadljiva. Kar se mene tiče, mi je forma nevažna stvar. Ampak treba je presojati razmere in na podlagi teh ugotovitev pota, da bo list našel večji krog čitateljev in naročnikov, kar bo koristilo stranki, listu in s tem splošni delavski izobrazbi. Res je, da noben list ne more biti urejevan tako, da bi zadovoljeval vse čitatelje, ali še težje je urejevati delavski magazin, ki se mora boriti s finančnimi poteškočami.

Listi v obliki magazinov morajo prinašati tudi slike in karikature, če se hoče ljudstvo zainteresirati z njimi. To pa stane denar, ki ga delavske revije ne zmorejo. Ljudje pa še ne znajo ceniti vrednost čitliva v delavskih revijah.

Po mojem mnenju naj se Proletarec izdaja v taki obliki, v kateri ga bo najlažje razširiti; to bo koristilo listu, organizaciji in proletarijatu.

Fred. A. Vider.

GOLLINWOOD, O. — Jaz ne verjamem, da bi bila agitacija za pridobivanje naročnikov Proletarcu olajšana, če se mu da prejšnjo obliko. Kolikor sem dobil naročnikov dosedaj, se mi ni še nihče pritožil čez to formo ali da bi hvalil prejšnjo. Zato mislim, da je nepotrebno spreminjati formo.

Mnogi naši rojaki so samci in stanujejo pri raznih družinah. Številni slučajji se dogajajo, da se taki stanovniki naročajo na liste, toda gospodinje jih porabi jo za zavijanje ali za karkoli že, in to ne šele potem, ko je list prečitán, ampak takoj ko ga dobe s pošte, oziroma pride ženskam v roke. Nezavednosti in nezanimanja za čitanje je še zelo veliko pri naših ljudeh. Seveda ne mislim, da so vsi taki. Ampak vsakdo, ki je že bil po večih hraniliščih, ve, da mu je mnogokrat zmanjkalo lista, ker je bil porabljen kot navaden zavijalni papir ali pa so ga otroci razstrgali. Sedanja forma Proletarca ima to prednost, da je boljša za hraniti in da ni tako pripravna za zavijalne potrebe naših gospodinj kakor pa listi na velikih formatih. Ena prednost v tej formi je menda tudi v tem, da je v sedanjem obsegu nekoliko cenejša, kakor pa bi bila velikost lista v stari obliki.

Če bi bil že kedaj slišal kake pritožbe od strani naročnikov radi sedanje forme lista, bi jih vam sporočil. Ampak kot rečeno, takih pritožb mi ni bilo izrečenih in zato priporočam, naj ostane tudi v bodoče sedanja forma.

Mike Podboy.

GLENCOE, O. — Na seji slov. soc. kluba št. 2, J. S. Z., ki se je vršila dne 15. maja, se je razmotrivalo tudi o vprašanjih, označenih v okrožnici iz urada Proletarca.

Naš klub želi, da dokler bo izhajal Proletarec v tej formi, naj tudi obdrži sedanjo obliko. Dnevnik ne ve ne prinaša, kar tudi ni potrebno; vsak naročnik Proletarca čita tudi eden ali več dnevnikov.

Peta redna konvencija SNPJ. je na svoji konvenciji v Milwaukee sprejela po sodrugu Moleku predloženo resolucijo, da mora pisati Prosveta v socialističnem duhu in podpirati gibanje socialistične stranke in navajati slovensko delavstvo, da pristopa v socialistično organizacijo. Ker je stvar taka, naj Proletarec ostane v obliki revije. Sodrugi v Sloveniji imajo svoj dnevnik "Naprej", poleg tega tudi tednike in revijo "Naši zapiski".

Proletarec se sedaj lahko hrani, na koncu leta pa se ga da vezati, ker je vreden, da se hrani in da se ga veže v knjigo. Ni lepšega v sobi, kakor omara za knjige. Tudi, če je vse pohištvo lepo, ako ni v sobi omare za knjige, se zdi, kakor da nekaj manjka — in res manjka. Lahko še omenim, da ne mislim, da so knjige le zato, da se kažejo iz steklenih predalov omare, ampak da se ji čita, kajti to je glavno. In v Proletarcu je vsako leto dobrega gradiva za nekaj knjigavadne velikosti. Letnik Proletarca vezan v knjigo pa ima še lepšo obliko kot pa manjše knjige.

Seveda smo navajeni čitati liste v velikom formatu kot so dnevniki in tudi mnogi tedniki. Človek preobrača po takih listih strani pogleda nadaljevanja na 3. ali 4. strani, čita naslove novic, pogleda površno članek, pa list odloži, z namenom, da ga bo ob priložnosti, ko mu bo dopuščal čas, temeljiteje prečital. Eni to store, drugi ne, kajti čas za čitanje ni vedno na razpolago, pa na odloženi list pozabijo, list se raztrga in tako mnogi le površno pregledajo take liste.

Ker je potrebno, da imamo ameriški Slovenci tu, di eno dobro revijo, naj Proletarec ohrani sedanjo obliko. Sodrugi pa naj skrbje, da se krog naročnikov poveča. Z večjimi dohodki bi bilo upravi omogočeno povečati list, da bi imel za izobraževalno delo še večjo vrednost. In delavsko gibanje potrebuje izobraževalnih sodrugov.

Ignac Zlemberger, tajnik kluba št. 2, JSZ.

DUBUQUE, IOWA. — Mislim, da se slednji sodrug in sodruginja naše Zveze strinja s sedanjo obliko Proletarca. Edini vzrok, katerega nekateri navajajo v priporočilih za spremenitev forme je v tem, da bi bilo potem lažje dobivati nove naročnike.

Sicer mi ni znano, v koliko je agitacija za širjenje Proletarca težja odkar izbaja v sedanji obliki, ker nimam izkušnje. Vem pa, da odkar je Proletarec zagledal beli dan, se je moral vedno boriti za svoj obstoj. Spominjam se časov, ko sem agitiral za Proletarca, predno sem odšel v učilišče; naletel sem pri ljudeh na raznovrstne izgovore, ker so se me hoteli iznebiti ne da bi se naročili na list. Agitator socialističnega lista bo vedno naletel na odpor in izgovore pri veliki večini današnjih ljudi, pa naj ima list kakršnokoli obliko. Ne verujmo ljudem, ki se izgovarjajo, da bi se naročili na list, ako bi imel take in take strani. Ti ljudje bi imeli ravno tako pripravljen izgovor, če bi ostala stara forma. Sodrugi, pustimo "špekulacije" na strani enkrat za vselej ter se sprijaznimo z dejstvom, da bo delo agitacije za naše časopisje vedno težavno; ne vedno, ampak toliko časa, dokler bomo imeli računati s sedanjimi razmerami in sedanjo uredbo družbe. Delujmo neumorno naprej za pridobivanje naročnikov Proletarcu. To je EDINI način, potem katerega moremo postaviti list in Zvezo na dobro, trdno podlago.

Detroitški sodrugi, ki žele spremenitev forme Proletarca, so pokazali, da se more list razširiti tudi v sedanji obliki, kjer je med sodrugi volja in razpoloženje za delo. Ko bi bili sodrugi po drugih naselbinah tako aktivni v agitaciji za Proletarca, kakor so ravno v Detroitu in še v par drugih, bi bilo število Proletarčevih naročnikov mnogokrat večje kakor je sedaj in tudi gmotno stanje lista bi bilo mnogo boljše.

Kar se tiče ilustriranja in povečanja lista, je seveda priporočljivo, da se to izvrši. Ali ker so delavske razmere slabe in ker je glavno, da se število naročnikov pomnoži in s tem postavi list na boljše gmotno stališče, je boljše, da se s to akcijo počaka.

Glede prihodnjega letnika Družinskega koledarja je po mojem mnenju najboljše, če se ga izda v obeh vezbah. Na ta način se ugotovi vsem. Kar se mene tiče, plačam rajše 50c več, samo da dobim trdo vezbo, ker je knjiga, vezana v platno, bolj trpežna in ličnejša.

Andrej J. Furlan.

COLLINWOOD, OHIO. — Zadeva glede spremembe forme Proletarca ni ravno enostavna. Vendar pa bom povedal svoje mnenje, ker smatram, da izvršim s tem le svojo dolžnost.

Kot večletnemu zastopniku Proletarca mi je znano kakšna oblika lista ljudem najbolj ugaja. Kar se mene tiče, mi ugaja mnogo bolj sedanja oblika Proletarca, kakor pa prejšnja. Hranim vse številke in na koncu leta jih bom dal vezati v knjigo. Kar se tiče agitacije za pridobivanje naročnikov, je bila stara forma veliko boljše. Če ima list obliko revije, pravijo naši ljudje: "Kaj mi čjo" bukvice." Ampak, da bomo na jasnem, pripomnim, da danes ni čas za agitacijo ugoden, pa naj ima list eno ali drugo formo. Krive so industrialne razmere. Delavstvo je brez zaslužka in tako imajo le mnogi stari naročniki težave poravnati naročnino. Če se ljudi sedaj nagovarja, naj se naroče na socialistični list, jim služi izgovor, da to store pozneje, ko bodo boljše časi.

Priporočam upravi Proletarca, naj v doglednem času organizira večjo kampanjo za pridobivanje novih naročnikov, nekaj takega, kakor jo je imela Prosveta. V zalogi imate knjige, ki naj bi se dajale tistim naročnikom, ki pošljejo letoletno naročnino. To bi seveda morala urediti uprava po okolščinah, ki jih pozna ona bolje kot zunanji sodrugi.

Kar se tiče kontesta, mislim, da se bo vsak sodrug potrudil in šel na delo ne oziraje se na kake nagrade. To je moje mnenje. Ker ima naš klub v kratkem sejo, bomo kaj več razmotrivali o stvari.

J. F. Durn, zastopnik Proletarca.

ALIQUIPPA, PA. — Pismo, iz urada Proletarca, vnašajoče se na vprašanja glede forme lista in drugih stvari, sem prečital na seji kluba št. 211 JSZ., ki se je vršila 15. maja.

Razmotrivali smo o tem in zaključili, da naj list ohrani sedanjo formo. Delavske razmere po vsi deželi so slabe, in agitacija je v takih časih težavna. Tudi bi se s spremembo na staro formo skoro gotovo še bolj zvišali stroški kakor so sedanji.

Listi v obliki revij so pripravni za hraniti in sedanja forma Proletarca omogoči vsakemu naročniku imeti na koncu leta lepo knjigo. Seveda, ako list hrani, ne pa ga meče proč ali zavija vanj "lunch". Slišal sem pred nedolгим zastopnika za neki list, ki je agitiral zanj s tem, da ga je ljudem ponujal, "ako potrebujejo papir za zavijanje "luncha". Če se bi tudi naš list izdal za take namene, bi bila primernejša stara forma.

Kar mi hočemo, je povišati število Proletarčevih naročnikov. Kadar se delavske razmere izboljšajo, bo treba vsem, ki hočejo, da napredujemo, iti na agitacijo. Šele, kadar se industrialne razmere obrnejo na bolje in bomo v stanu podvzeti uspešno agitacijo, bomo lahko mislili tudi na spreminjanje form, ako bo potrebno.

Glede koledarja priporočam naš klub trdo vezbo, četudi bodo 25c dražji, to je, da bodo imeli vezani v platno tako ceno, kakor letošnji.

Vsled "počivanja" industrije v teh krajih počiva delovna tudi agitacija v kolikor se tiče nabiranja naročnikov naprednemu časopisu. Nekateri zaslužijo kamaj za najpotrebnejšo hrano, drugi pa sploh nič. Kdor si je v prejšnjih časih kaj prihranil (bolje, prišradal), ima vsaj ta vir za pokrivanje svojih izdatkov. Tako je zares težko, kakor je bilo vedno, kajti družba je od vsega početka organizirana na temelju izkoriščanja. Da ne bo vedno tako ostalo, bo skrbel socializem.

Bartol Yerant.

COLLINWOOD, OHIO. — Na zadnji seji slov. soc. kluba št. 49, JSZ., smo diskurirali o vprašanjih, navedenih v okrožnici iz urada Proletarca, glede spremembe

nitve forme lista, kakor jo priporočam slov. soc. klub št. 114, JSZ., v Detroitu.

Naš zaključek je, da naj se ohrani listu sedanjo formo, ker ne vidimo, da dela kako resnično oviro pri nabiranju novih naročnikov. Smatramo, da bo s časovno sedanja oblika še boljše za agitacijo kakor pa je bila stara forma.

Agitacija v teh časih brezposelnosti je težavna. Ko pa se delavske razmere izboljšajo, bomo podvzeli agitacijo za nabiranje naročnikov v večji meri.

Naš klub je za trdo vezbo prihodnjega letnika koledarja. Res je, da stane nekoliko več, ali kdor ga kupi, da rajše par centov več, samo da ima knjigo s trpežnejšo vezbo.

Jernej Hafner, tajnik.

MULBERRY, KANS. — Glede forme Proletarca sem mnenja, da katerim je v resnici na tem, da se kaj pouče o socializmu, se bodo na list naročili, pa naj ima to ali ono obliko. Sedanja forma je še toliko primernejša, da se list lažje hrani.

Kar se tiče agitacije za pridobivanje naročnikov, sem skušal že večkrat dobiti kaj novih naročnikov Proletarcu, toda uspeh je bil nezaten. Razlogi so različni. Eni ljudje so n. pr. mnenja, da bi bilo treba tudi pri naših čikaških listih nekakšno združenje, tako, da bi izhajal le en dnevnik. Danes so v Chicagu trije napredni listi, Proletarec, Prosveta in Glas Svo-bode. Dostikrat čitam v vseh teh enoinisto stvar, kar ni umestno, nego le potrata prostora. Slovenci v Ameriki potrebujemo socialistični dnevnik, ki bo poleg novic, socialističnih člankov, agitatoričnega gradiva, znanstvenih razprav in povesti prinašal tudi članke in razprave o gospodarstvu, kmetijstvu, gospodinjstvu itd. To je vzrok, da se rojaki ne naročajo radi na tednike.

Če se ne motim, stane naročnina na vse tri liste \$10.50 letno. Če bi namesto teh treh izhajal le en dnevnik na 8. straneh, lahko trdim, da bi zadostovalo \$7.00 naročnina na leto. Morda se bo kdo smejal temu mojemu mnenju, ampak ne mislim sam tako pač pa še mnogo drugih.

Za prihodnji letnik koledarja priporočam trdo vezbo. Če se izda tudi z mehкими platnicami, naj se prizadetim organizacijam to tudi pove, da bodo vedeli, koliko od vsakega naročiti. Zadnje leto se je poročalo le o mehki vezbi. Mnogi ljudje žele vse letnike Družinskega koledarja vezane v platno, ker se na ta način lahko ohranijo več let.

John Homec.

GROSS, KANS. — Na diskuziji kluba št. 157, J. S. Z. glede forme Proletarca, je prišlo članstvo do zaključka, naj ostane sedanja forma Proletarca, tudi v bodoče.

Anton Šular, tajnik.

EAST HELENA, MONT. — Iz urada Proletarca sem prejel pismo, iz katerega razvidim, da želi uprava lista izvedeti od slov. klubov in zastopnikov mnenja, v kakšni obliki ali formi naj izhaja naše glasilo v bodoče. Čital sem že prej v Proletarcu, da žele detroitski sodrugi, da se da Proletarcu staro formo kot jo je imel do leta 1919, to je format dnevnega časopisa, češ, da bo s tako formo olajšana agitacija za pridobivanje novih naročnikov.

So ljudje, ki mislijo, da list ni drugače list, kot da ima strani kot prti za pokrivanje miz in da mora imeti čevljev visoke naslove. Ne verjamem, da bi bilo kaj pomagano agitaciji s spremembo sredstva za pridobivanje naročnikov bi bilo, da se nekoliko Proletarčevih strani napolni z novicami, tukajšnjimi in s starega kraja, ter s kakim satiričnim gradivom. S tem bi dobil list pri čitateljih večjo privlačnost in agitacija za nabiranje naročnikov bi bila lažja. Nove naročnike, ki niso še poglobljeni v čitanje člankov, najbolj zanimajo novice; pri čitanju teh pa bi počasi prehajali na čitanje člankov, ker teh se taki naročniki od začetka najbolj boje. Seveda, s tem bi bili stari sodrugi, oziroma čitatelji, na čtivo oškodovani, zato pa moramo delovati, da se Proletarec v sedanji formi poveča vsaj na 28 strani. V tem se popolnoma strinjam

z urednikom: povečati list v obliki kakor je in če mogoče, ga tudi ilustrirati, kajti dobro revijo najbolj potrebujemo v Ameriki in obstoj revije ima boljšo bodočnost kot pa navadni časopisi. O potrebi izdajanja Proletarca v obliki revije je navajal vzroke že prejšnji upravnik sodrug Savs, katerih eden glavni je, da je veliko naročnikov Proletarca hranilo, za kar pa prejšnja forma ni bila pripravna. Sedaj pa naj to priljubljeno formo zavržemo?

Morda bi bilo umestno zopet oživeti "Jaka Strigeljna" ali kaj podobnega, ki bi v šaljivem tonu kritiziral naše nasprotnike in pisal humoristične komentarje o dnevnih dogodkih, seveda s socialističnega stališča. Neuki čitatelji si reči, pisane v takem tonu, ložje zapomnijo in s tem se jih polagoma uvaja na čitanje težjih razprav in člankov.

Družinski koledarji so se nam priljubili in je potrebno, da se jih izdaja tudi v bodoče, najboljše s trdo vezbo, četudi stanejo nekoliko več. Vsebina koledarja je izvrstna, želeli pa bi bilo, da bi prinašal več informacijskega gradiva.

Večkrat sem že skušal v tem kraju organizirati socialistični klub, pa mi je nemogoče dobiti "kvorum". Je pač premalo smisla o važnosti organizacije. Ljudje se izgovarjajo: "kaj mi če klub, treba je hoditi na seje, za kar nimam časa, sicer pa, kaj pa bo socialistični klub naredil? Človeka nimamo nobenega, ki bi stvar vodil, brez tega pa ne moremo nič napraviti." Na take in podobne izgovore naleti človek pri agitaciji. Tudi za pridobivanje naročnikov Proletarcu je "en velik križ." Tu so pa izgovori "saj tako nič ne berem, le včasih kakke novice pogledam . . ." Jaz pa nosim v žepu potrdilno knjižico Proletarca in računam in pričakujem, da po setvi mora priti žetev. . . . Delavstvo mora enkrat spoznati važnost svojega tiska, enkrat se mora združiti v organizacijo, v socialistične klube.

J. B. Mihelich.

HERMINIE, PA. — Na zadnji seji kluba št. 69 JSZ. so bili sprejeti sledeči zaključki: Klub št. 69 smatra za potrebno, da kongres JSZ., ki se vrši letos, sprejme sistem, da se pobira od vsakega člana pri klubu po 25c za naročnino Proletarca. Naš klub vidi v tem napredek za stranko. Za zgled bi lahko navedli napredek SNPJ. od časa, kar dobiva vsak član obligatno glasilo. Dalje je naš klub zato, da ostane oblika lista taka kakršna je, lahko pa izhaja na več straneh. Klub je mnenja, da velike črke pri naslovih nimajo nobenega pomena; in oblika, v kateri je izhajal Proletarec preje, ni lepa, zlasti ni praktična za tiste, ki žele list shraniti v vezani obliki. Na ta način se list ložje ohrani in služi lahko marsikomu na razpolago pri raznih razpravah.

Dalje je klub št. 69 zaključil darovati ruski Ligi Rdeče Zvezde v pomoč ruskim sodrugom nekaj mila, da se na ta način preprečijo razne bolezni, ki se širijo v Rusiji. Dalje se je dovolilo \$5 v Debsov fond.

Sklenjeno je bilo tudi, da ima naš klub v Proletarcu stalni oglas. Klub je izvolil še enega zastopnika za Proletarca, to je sodruga A. Bertl, ki je izvoljen z eno tudi zapisnikarjem namesto starega, ki je odpotoval v domovino. Dalje je bil izvoljen za zbor J. S. Z. delegat, kakor tudi delegat za seje County organizacije, ki se vrše vsako 1. nedeljo v mesecu v Irwin, Pa., ob 2. popoldne.

Glede Koledarja za 1922 je naš klub sklenil, naj se izda trdo vezan in da ga klub naroči 50 komadov.

Konečno apelira klub na vse sodruge, naj se vdeleže polnoštevilno prihodnje klubove seje, ki se vrši v mesecu juniju. Na tej seji bo treba govoriti o pikniku, ki se prireja z namenom, da se pokrijejo stroški delegata na zbor J. S. Z. Zaključek seje.

A. Bizjak predsednik, Andy Bertl, zapisnikar, John Arch, organizator, Ant. Zornik, tajnik.

VIRDEN, ILL.—Naš klub št. 50, JSZ., je na svoji diskuziji o premenitvi oblike Proletarca sklenil, da priporoča upravi, naj ohrani listu sedanjo formo.

Glede prihodnjega letnika koledarja ne svetujemo nič definitivnega, ker smatramo, da ima uprava boljši vpogled v te posle in naj ukrene stvari tako, da se bo koledarje ložje prodalo. Frank Stempihar.

NOVI SOCIALISTIČNI KLUBI.

Na poziv tajništva JSZ. vsem naprednim podpor- nim društvam jednot in zvez v Ameriki da je treba v vsaki slovenski naselbini, kjer obstoji napredno slov- podporno društvo ustanoviti bojevno organizacijo so- cialistični klub, so se odzvali za reorganiziranje ali pa za ustanovljenje socialističnega kluba sledeče nasel- bine: Iz Lloyd, Pa., za reorganiziranje socialistične- ga kluba št. 117; iz Panama, Ill., za reorganiziranje so- cialističnega kluba št. 46; iz Winterquarters, Utah, za organiziranje novega kluba; iz Murray, Utah, za orga- niziranje novega kluba; Gray, Pa., za organiziranje novega kluba; iz Atlasburg, Pa., reorganiziranje kluba št. 183. Naselbine, naprej, da vidimo, kje so naše sile. Socialistično gibanje vas kliče v vrsto!

Tajništvo J. S. Z.

REFERENDUM "A" OD ČLANSTVA SOCIALISTIČNE STRANKE PORAŽEN.

Iz urada socialistične stranke poročajo, da je iniciativa milwauških sodrugov za odgoditev kon- vencije za eno leto, na splošnem glasovanju propa- dla. Za odložitev je bilo oddanih 1,370 glasov, proti pa 2,926. Konvencija stranke se torej vrši v Detroi- tu in prične zborovati v soboto 25. junija.

Na podlagi strankine ustave bo ta konvencija mnogo manjša kakor pa konvencije v letu predsed- niških volitev. Reprezentacija na teh konvencijah je zmanjšana in na zbor pride le okoli 50 delegatov in delegatij.

Za pokritje stroškov konvencije je razpisan iz- redni prispevek, 50c od člana, v konvenčni fond. Kdor te izredne znamke še nima v svoji članski knji- žici, naj si jo oskrbi pri klubovemu tajniku.

PIKNIK V RIVERVIEW

pride tudi letos socialistična organizacija okraja Cook (Chicago), ki se vrši v nedeljo, dne 12. junija. Dobiček je namenjen socialističnemu časopisju. Sle- venci v Chicagi dobe vstopnice lahko pri članih kluba št. 1, ali pa v upravništvu Proletarca, 3639 West 26th Street.

NAROČNIKE,

ki jim je naročnina potekla, pa so že dobili tirjatve, ne da bi se nanje odzvali, opozarjamo, naj jo porav- najo v najkrajšem času, kajti drugi teden bomo ustavili list vsem, od katerih nismo prejeli nobenega odgovora, oziroma poravnavo naročnine. Če ne že- lite, da se vam preneha pošiljati list, ne odlašajte z odgovorom.

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje VSAKO TRE- TJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani dra- štva Prostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopajte k naši organizaciji, da s tem oja- čate naše vrste. Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam.—Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1906.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Chicago, Ill.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, E. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 324 Ohio St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, E. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAČ, E. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZOJNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3839 W. 26th St., Chicago, Ill.

Čenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštah, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, in tako naslovljene pošiljajo s mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnji popravi.

RAZPRAVE IN DOPISI S. D. P. Z.

DUNLO, PA. — Na izredni seji društva št. 11, S. D. P. Z. je članstvo sklenilo, da zadovolji nekatera društva in posameznike ter vsem katerih se tiče, z odgovorom na apel, naj članstvo reši organizacijo pred poginom dokler je še čas.

Prvič.—Protestiramo proti društvu v Homer City, ker se da toliko blamirati, da pošlje svojega delegata na konvencijo, dasi so dobro vedeli, da je ista preključana. No, delegat se je šel sam prepričati (ali pa na izlet), dali se konvencija vrši ali ne. Omenjeno društvo apelira na druga društva, naj ista skličejo peto redno konvencijo. Ali mogoče nimate dovolj skušnje, koliko stanejo konvencije? In tudi ako bi se ista vršila, kaj bi se tam napravilo? Korak nazaj od združenja, kajti pravila bi imeli nova ali pa vsaj malo bolj podobna SNPJ. in potem bi rekli, kaj nam pa hoče združenje, saj imamo iste udobnosti tukaj kot tam. Članstvo našega društva odločno protestira proti ponovnemu sklicanju konvencije, ako je združitev tako blizu.

Drugič.—Društvo št. 91 iz Greensburg, Pa., zahteva, da se odvzame moč glavnemu predsedniku. No, ta je pa tudi malo smešna. Bratje, ali ste tako pozabljivi, ali se pa delate nevedne? Vi pravite, da hoče glavnik predsednik prodati S. D. P. Z. v Chicago, kje pa ste bili tedaj, ko je članstvo glasovalo za združitve? Ali niste prečitali glasovnic ter odglasovali? Kot razvidno, je vaše društvo proti združitvi in kot takemu se naše društvo ne bo nikoli pridružilo.

Tretjič.—Odločno protestiramo proti listu G. N., kateri v svojem po farizejsko zavitem članku laže, da hoče glavni predsednik izročiti premoženje organizacije brez vednosti članstva.

Četrtič.—G. N. vedno piše, da brani koristi slov. delavcev v Ameriki, seveda, da jih potem sam lažje izkorišča. Dokaz za to je, ker hoče omenjeni list ravnati v trenutku, ko je združitev takorekoč izvršena, isto na najpodlejši način preprečiti ter razburiti članstvo S. D. P. Z.

Petič.—G. N. piše, da se glavni odbor S. D. P. Z. boji za stolčke. Ako bi to bila resnica, bi isti glavni odbor ne delal tako neumorno za združitev. Mogoče pa G. N. ve, za kakšne *would be* odbornike, kateri bi si radi pridobili stolčke; mogoče bi potem dali G. N. kakšno nagrado za trud?

Šestič.—Zahtevamo, da glavni odbor uvede kazensko postopanje proti listu G. N., da isti dokaže sleparije, ki jih podtika S. D. P. Z. Nadalje zahtevamo, da se G. N. popolnoma nič ne utiče v delovanje naše organizacije, ter naj se drži svojega šifkartaškega biznisa.

Sedmič.—Apeliramo na trezno misleče članstvo S. D. P. Z., da se radi tega ne razburja pač pa naj da G. N. zaslužen plačilo. Glavnemu odboru in članstvu pa kličemo NAPREJ po začrtani poti do združitve. ŽIVELA ZDRUŽITEV SLOV. NAPREDNIH ORGANIZACIJ!

Joe Zalar, pred.; Frank Kaucic, tajnik, Fred Elaric, blag. (Pečat društva).

CONEMAUGH, PA.—Društvo Boritelj števil. 1, S. D. P. Z. se v imenu družine sobrata in sestre Frank in Terezija Dremelj članstvu, ki se je odzvalo s podporo prizadeti družini, najiskrenejšje zahvaljuje.

Do sedaj je društveni blagajnik prejel podpore od sledečih društev: Dr. št. 1—\$5.00; 70—\$1.50; 91—\$3.00; 92—\$3.00; 4—\$5.00; 107—\$3.66; 34—\$3.25; 44—\$5.00; 143—\$5.00 42—3.00; 7—\$2.00; 47—\$5.00; 149—\$2.00; 65—\$3.00; 123—\$2.00; 38—\$2.50; 109—\$2.00; 68—2.00; 99—\$5.00; 144—\$5.00; 16—\$3.75; 13—4.55; 30—\$2.00; 24—\$3.00; 154—\$4.40; 82—\$3.00; 20—\$5.00; 88—\$3.00; 72—\$5.00; 110—\$3.05; 36—\$3.20; 117—\$10.00 93—\$3.00; 101—\$2.00; 67—\$5.00; 60—\$5.00; 32—\$5.00; 97—\$5.00; 87—\$5.20; 50—\$5.00.

Društvo Boritelj obenem obeta, da se bo ob vsaki priliki oziralo na slične prošnje gornjih društev in se bo gotovo po možnosti odzvalo.

V slučaju, da je v gornjem poročilu kakšno društvo izpuščeno ali da ni prejelo pobotnice za odposlani denar, naj blagovoli to naznaniti društvu blagajniku Martin Jager, box 302, Conemaugh, Pa.

Še enkrat najiskrenejšja hvala vsem darovalcem. Za društvo Boritelj, št. 1. S. D. P. Z. Blas Brezovšek, tajnik; Martin Jager, blagajnik.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 11. junija (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrstimo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov.

Organizator.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec:

Leposlovne knjige, romani, povesti in črtice.

Naša leta, (Milan Pugelj)	1.00
Vladar, (Niccolo Machiavelli)60
Krpanova kobila, (Jos. C. Oblak)65
Zapiski Tine Gramontove, (Vlad. Levstik) vez. v plat.	1.00
Gadje gnezdo, (Vladimir Levstik) vezana v platno ..	1.00
Kmečke povesti, (Florijan Golar)75
Višnjeva repatica, (Vladimir Levstik), dva zvezka v dveh vezanih knjigah	3.00
Zajedalci, (Ivan Melek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75
Anfisa, (Leonid Andrejev), drama v štirih dejanjih ..	.60
Jurkica Agičeva, (Ka. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
Jug, (P. Checholoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60
Vitez iz Rdeče hiše, (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno ..	1.50
Udovica, (I. E. Tomić), povest, 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
Don Correa, (G. Keller), roman30
V zarje Vidove, (Oton Zupančič), poezije50
Znanstvene razprave, politični in gospodarsko socialni spisi, učne in druge knjige in brošure.	
Za staro pravdo, (Fran Erjavec)60
Naš jezik, (Dr. Joža Glonar), znanstvena razprava o slovenskem jeziku50
Slovenski pravopis, (Dr. A. Breznik)50
Glavni statistički podatki države SHS, (Dr. Jože Rus) ..	.30
Zakon biogenesije, (J. Howard Moore, prevel I. M.) ..	1.50

Svetovna vojna in odgovornost socializma, (Etbin Kristan) ..	.50
V novo deželo, (Etbin Kristan)30
V dobi klerikalizma, (Liberatus)30
Katoliška cerkev in socializem30
Kdo uničuje proizvodnjo v malem30
Social. knjižnica, (Dva snopiča) in "Naša bogastva" ..	.10
Zadružna prodajalna ali konsum10
O konsumnih društvih15

Razno.

Najnovejše informacije o dobavi državljanstva Zedinjenih držav40
Spoved papeža Aleksandra VI.20
Ameriški družinski koledar, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920, 65c; letnik 1921,	1.00
"Proletarec", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920 ..	7.00

Angleške knjige.

100%, (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
The Brass Check, (Upton Sinclair). Študija ameriškega žurnalizma, broširana 60c; vezana v platno	1.20
The Profits of Religion. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese ..	1.20

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.

Chicago, Ill.

Šest tehtnih razlogov, zakaj bi morali kupovati

PRI

ALBERT LURIE & CO.,

1810-1820 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

1. Naša je največja department trgovina v Zedinjenih državah. Velika izbira vsakovrstnega blaga.
3. Z nakupi dajemo A. Lurie Co. nakupovadne znamke (trading Stamps), ki pomenijo nadaljne prihranke za odjemalce.
2. Mi dostavljamo blago na dom v vse kraje v Chicagu in predmestjih.

4. Pri nakupovanju v naši trgovini se lahko poslužujete svojega jezika.
5. Oglašujemo dnevno v velikih čeških in drugih listih. S čitanjem teh listov čitate tudi naše oglase, v katerih so oznanjene posebne ponudbe za vsaki dan.
6. Primerjajoč naše oglase z oglasi department-trgovin v glavnem delu mesta boste lahko iznašli, da dobite v naši trgovini potrebščine ceneje kakor pa v trgovinah v doljnem delu mesta.

Izmed vseh vzrokov narodnega sovražstva je nevednost največji.
—H. Th. Buckle.

“ČAS”

Je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

Let štaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$3.00 na leto, za pol leta \$1.50. Naroča se pri “Čas”, 1037 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

Za bolezní in bolečine

PAIN-EXPELLER

Tovarna znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Prijatelj v Potrebi

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 Blue Island Avenue

CHICAGO, ILL.

MI tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

“PROLETAREC” se tiska v naši tiskarni.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave.,

Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.
Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blage.

Najnižje cene.

FRANJO PUHARIC

Prodajamo gramafone katere izdelujemo v lastni tovarni

Naši stroji so okusno izdelani in dajemo zanje garancijo.

Preje, predno kupite gramafon, pridite in si oglejte naše stroje.

CHASE PHONOGRAPH

1332 West 18th St.

Chicago, Ill.

NAROČITE!

Za \$5.00 pošljemo sledeče knjige:

Anfisa, drama v štirih dejanjih, spisal Leonid Andrejev; cena 60c;

Za staro pravdo, spisal Fran Erjavec, cena 60c;

Svetovna vojna in odgovornost socializma, Etbin Kristan, cena 80c;

V novo deželo, Etbin Kristan, cena 30c;

Katoliška cerkev in socializem, cena 30c;

Don Correa, roman, cena 30c;

Jug, zgodovinski roman, 616 strani, vezan v platno, cena \$1.60;

Vitez iz Rdeče hiše, zgodovinski roman, 504 strani, vezan v platno, cena \$1.50; skupaj \$6.00. Vse te knjige vam pošljemo za \$5, poštnine prosto. Naročila pošljite Proletarcu.

Izšla je nova knjižica **NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV**. Vsakdo, ki želi postati ameriški državljan, bo dobil v tej knjižici vse potrebne informacije. Poleg slovenskega ima ta knjižica tudi angleško besedilo. Naročila pošljite Proletarcu.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

Telefon Canal 4340

Jugoslovanska trgovina s cveticami

V trgovini vedno sveže cvetlice za plese, svatbe, pogrebe itd.

Imamo zaprte in odprte avtomobile za krste, poroke, pogrebe in za vse druge potrebe.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Med Throop in Blue Island Ave.

Slovincem priporočamo v posecanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

Občinstvu priporočamo v naklonjenost krojaško delavnico

Božidar Knafl

1313 West 19th Street

Chicago, Ill.

Gene zmerne delo trpežno in lično

Popravljamo, čistimo in likamo

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim storkrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel v starim krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CEŠAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

JOSEPH C. WILIMOVSKY Urar, Zlatar, Optik

1840 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL. Tel. Canal 60

Solidno blago po zmernih cenah

Najstarejša zlatarska trgovina na Blue Island Ave.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Ozdravite svoje živce.

Kadar počutite, da ste utrujeni, zlovoljni, nervozni, ako se lahko razjeste, ako vas vznemirja šum in ropot, nemorete storiti boljšega, kakor če vzamete

SEVERA'S NERVOTON

(Severov Nervoton) pravilno zdravilo in tonika. Namenjen je za take slučaje. Umiri ter ublaži živce, povzroči spanje, ki osvežuje in pojača vaš živčni sistem. Cena \$1.25. Dobite ga pri vašem lekarju. Vprašajte za Severovega. Ne jemljite drugega.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

CARL STROVER
LAWYER
and
COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

MODERNA KNJIGOVESZNICA.

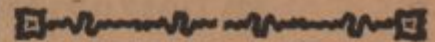
Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
(Adv.) Chicago, Ill.

Ne odložite "Proletarca" preje, dokler ga temeljito ne prečitate. Ne izgovarajte se, da list ni zanimiv. Seveda, učenje je utrudljivo. Toda, če hočete pridobiti nekoliko globokejšo znanje o socializmu, tedaj morate čitati razprave in članke, kot jih prinaša "Proletarec". Čitanje šund romanov ni utrudljivo; toda tudi izobrazbe ne boste našli v njih.

Naročite knjige "Za staro pravdo" in "Don Correa". Obe pošljemo za 90c.

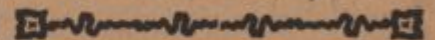

SLOVENC I

pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI POD-
PORN I JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosve-
ta". List stane za celo leto \$5,
pol leta pa \$2.50.

Vstanavljajte nova društva.
Deset članov(ic) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je: 2657 So. Lawn-
dale Ave., Chicago, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Mi pošiljamo denar v
vse kraje Slovenije,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in

druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.

J. F. Štešina, pred.

A. J. Krasa, blagajnik.

Jugoslovanski pogrebnik in balzamovač

Naša tvrdka je opremljena z vsemi potrebščinami, ki pridejo v poštev pri balzimiranju in ureditvi pogrebov.

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK, lastnik,

1814 So. Throp St. Chicago, Ill.
Telefon Canal 5903.

Naznam bratom Slovincem, Hrvatom in Srbom, da sem odprl moderno

KROJAŠKO DELAVNICO

Izdelujemo vsakovrstna moška in ženska oblačila, čistimo, likamo in popravljamo.

Izdelujemo tudi sokolske kroje in nabavljamo sokolske potrebščine. Solidno delo, cene zmerne. Slavnemu občinstvu se priporočam v naklonjenost.

Frank Novosel

KROJAČ

1113 W. 18th St

Chicago, Illinois

Franjo Halauš

Moderna

Krojaška

Delavnica

Izdelujem obleke po meri, čistim in popravljam.

DOBRA IN TOČNA
POSTREŽBA.

1803 S. Throop St., Chicago, Ill.

TEL. CANAL 1395

ANTON KARA

1161 W. 18th St.

CHICAGO, ILL.

Trgovina s čevlji

V zalogi potrebščine za čevljarje.

CENE NIZKE
POSTREŽBA TOČNA

Slavnemu občinstvu se priporočam v naklonjenost

ANTON KARA